

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Papír jako médium ve výtvarné tvorbě

Papír as a Medium in Art

Adéla Peková

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Svatošová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Výtvarná výchova

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Papír jako médium ve výtvarné tvorbě potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 11.7. 2022

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Zuzaně Svatošové, Ph.D. za její vstřícný přístup a cenné rady. Další poděkování patří mým blízkým, díky jejichž ochotě a trpělivosti mohla vzniknout nejen didaktická část práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce Papír jako médium ve výtvarné tvorbě nahlíží na papír nejen jako na materiál, ale především jako na médium disponující bohatým potenciálem k výtvarnému využití jak v umění, tak i v hodinách výtvarné výchovy.

Teoretická část podává čtenáři o tomto materiálu základní informace, jako je jeho charakteristika z hlediska významných vlastností, klasifikace druhů papíru dle několika kritérií, význam papíru pro lidskou společnost, vývoj papírenství v českých zemích a popis současné papírenské výroby. V práci jsou uvedeny výhody papíru a na základě toho i možnosti jeho využití především ve výtvarné tvorbě. Je představen soubor výtvarných technik využívajících papír, které jsou vhodné pro výuku výtvarné výchovy. Práce vyzdvihuje důležitost zařazování aktivit zaměřujících se na práci s materiálem. V textu je vycházeno jak z odborné literatury, tak i z výtvarné tvorby a zkušeností autorky bakalářské práce.

Obsahem didaktické části práce je návrh tématicko–metodické řady, která svým tématem a celkovým pojetím propojuje všechny složky teoretické části práce. Zachycena je i realizace didaktického návrhu včetně fotodokumentace celého průběhu, které se zúčastnili dva participanti. Zaznamenána je také reflexe tvorby i komentář autorky bakalářské práce k průběhu aktivity z pedagogického pohledu. Dílčí výtvarné aktivity jsou jednotlivě popsány, zdokumentovány a zhodnoceny s ohledem na jejich případnou realizaci v hodinách výtvarné výchovy.

V praktické části práce je zadání výtvarných aktivit realizováno autorkou bakalářské práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Papír, materiál, experiment, výtvarná výchova, reliéf

ABSTRACT

The bachelor's thesis named "Paper as a Medium in Art" looks at paper not only as a material but especially as a medium with a rich potential for use in art making and education.

The theoretical part of the thesis gives the reader basic information on paper, such as its characteristics in terms of important properties, its classification according to several criteria, the importance of paper for human society, the development of the paper industry in the Czech lands and the description of current paper production. The advantages of paper and the possibilities of its use, especially in art making, are presented. The thesis also explores a set of artistic techniques that use the medium of paper and are suitable for teaching art education at the same time. The thesis highlights the importance of activities focusing on working with the material. The thesis is based on secondary literature as well as on the artwork and experience of the author of the thesis.

The content of the didactic part of the thesis is a proposal of a thematic-methodical series, which in its theme and overall concept connects all components of the theoretical part of the thesis. The implementation of the didactic proposal is also presented in the text, including a photo documentation of the whole process, which was attended by two participants. In the thesis, the author comments on the creations and reflects on the process of art making from a pedagogical point of view. The sub-activities are individually described, documented, and evaluated with respect to their possible implementation in art classes.

In the practical part of the text, the assignment of art activities is realized by the author of the thesis.

KEYWORDS

Paper, material, experiment, art education, relief

Obsah

Úvod	9
Teoretická část	11
1 Vznik a význam papíru	11
2 Charakteristika papíru	11
2.1 Vlastnosti papíru	12
2.1.1 Fyzikální vlastnosti papíru	12
2.1.2 Mechanické vlastnosti papíru	14
2.1.3 Optické vlastnosti	14
2.2 Klasifikace papíru	15
2.2.1 Dle vlákninového složení	15
2.2.2 Dle plošné hmotnosti	16
2.2.3 Dle způsobu využití	17
3 Vývoj papírnictví v českých zemích	19
4 Historie výroby papíru	21
4.1 Papírna Velké Losiny	23
5 Strojová výroba papíru	24
6 Recyklace	29
6.1 Využití odpadového papíru k výtvarné tvorbě	29
7 Papír jako médium ve výtvarném umění	31
7.1 Adriana Šimotová	31
7.2 Jiří Hynek Kocman	33
7.3 Jiří Kolář	34
8 Materiál a nástroj ve výtvarné výchově	36
9 Papír jako médium ve výtvarné výchově	38

9.1	Plošné výtvarné techniky	38
9.1.1	Grafické techniky tisku z výšky	39
9.1.2	Grafické techniky tisku z hloubky.....	40
9.2	Plastická a prostorová tvorba.....	40
9.2.1	Tvarování.....	41
9.2.2	Konstruování	42
9.3	Papír v artefietice	42
	Didaktická část	45
10	Popis návrhu výtvarné aktivity	45
11	Realizace výtvarné aktivity	49
11.1	Úvodní část.....	50
11.2	Část č. 1- zkoumání kůry zrakově a hmatem	52
11.2.1	Příprava na výtvarnou činnost	52
11.2.2	Dokumentace průběhu aktivity.....	54
11.3	Část č. 2- frotáž	55
11.3.1	Příprava na výtvarnou činnost	55
11.3.2	Dokumentace průběhu aktivity.....	57
11.4	Část č. 3- modelování.....	58
11.4.1	Příprava na výtvarnou činnost	58
11.4.2	Dokumentace průběhu aktivity.....	60
11.5	Část č. 4- kašírování	62
11.5.1	Příprava na výtvarnou činnost	62
11.5.2	Dokumentace průběhu aktivity.....	64
11.6	Nový návrh aktivity č. 4 (č. 4 II.).....	65
11.6.1	Postup	65

11.6.2	Příprava na výtvarnou činnost	66
11.6.3	Dokumentace průběhu aktivity.....	68
	Praktická část.....	72
12	Vlastní realizace výtvarné aktivity	72
	Závěr.....	78
13	Reference	80
	Seznam příloh.....	82
14	Příloha 1: Ukázky využití papíru ve vlastní tvorbě	86
14.1	Reliéf – práce s papírovinou.....	86
14.2	Perforace – maska	87
14.3	Prostorový model – trojrozměrný objekt – konstruování.....	88
14.4	Kašírování	89
14.5	Objekt – věž z kartonu	91
14.6	Instalace – Abeceda.....	91
14.7	Závěsný objekt – mobil.....	91

Úvod

Celá bakalářská práce se zabývá materiálem, který již v současnosti považujeme za samozřejmý – papírem. V práci k němu přistupuji ze dvou pohledů. První kapitoly teoretické části práce nahlízejí na papír jako na jeden ze základních materiálů, se kterými se běžně setkáváme a využíváme je každý den. Čtenáře stručně seznamují se vznikem papíru, jakožto jedním s nejzásadnějších objevů v historii celé společnosti, věnují se charakteristice tohoto materiálu z hlediska jeho vlastností a také klasifikaci papíru na základě několika faktorů, jako je například jeho využití. Následující kapitoly jsou věnované historii, konkrétně se zaměřují na vývoj papírenství v českých zemích včetně počátků výroby papíru, na kterou je navázáno popisem současného výrobního postupu papíru v průmyslu.

Následující část je věnována papíru jakožto výtvarnému médiu. Zabývat se v ní budu především možnostem jeho využití ve výtvarné výchově, které jsou dle mého úsudku založené na vlastních zkušenostech, ale i odborné literatuře, velmi široké. Cílem práce je i poukázat na významnou roli, kterou práce s materiálem obecně ve výuce výtvarné výchovy zaujímá. Zejména v případech materiálových experimentů jsou spolu s rozvojem tvořivosti a výtvarného myšlení rozvíjeny i základní klíčové kompetence, což je jeden z hlavních cílů celého vzdělávání.

Abych dokázala rovnou pozici papíru vzhledem k ostatním výtvarným médiím, představím v jedné z kapitol tvorbu třech umělců, kteří se práci s papírem věnovali. Každý z nich s ním pracoval jako se svébytným médiem, pokaždé však zcela jiným osobitým způsobem.

Do didaktické části práce se pokusím vznést nejen tvůrčí, ale i vzdělávací aspekt. Didaktický návrh by tak měl kromě tvůrčího myšlení rozvíjet i další stránky osobnosti. Samotné výtvarné aktivity předchází edukační a motivační část, která žáky seznamuje se základními informacemi o papíru a také recyklaci, což podporuje jejich zodpovědné chování a uvažování o ochraně přírody.

Celkovým tématem tématicko-metodické řady je dřevo, stejně tak, jako je dřevo základní surovinou pro výrobu papíru. Zároveň je papír hlavním materiálem, se kterým žáci budou pracovat. Didaktická část tak propojuje obě složky části teoretické.

Cílem práce je ukázat, že i běžné materiály jako je papír disponují bohatým potenciálem k výtvarnému využití a ve výtvarné výchově mohou nalézt mnoho uplatnění.

Teoretická část

1 Vznik a význam papíru

Papír bezesporu patří k vynálezům, které měly zásadní vliv na vývoj celé civilizace a jejího způsobu života. Potřeba sdělit myšlenky a uchovat je v určité psané podobě do budoucna, je spojena s lidstvem již od pravěku, kdy jako podklad pro obrázkové písmo sloužily stěny jeskyní. Po vymyšlení klínového písma začaly být texty vyrývány do hliněných, kamenných, kovových či dřevěných destiček, což byl komplikovaný, zdlouhavý a náročný proces.

Vynález papíru přinesl nový způsob, jak zaznamenávat informace. Oproti zmíněným materiálům sice není tak trvalý, ale skýtá řadu jiných výhod, jako je skladnost či lehkost, které zvítězily a papír tak začal původní způsoby psaní vytlačovat. (Zuman, a další, 1983 str. 7) K zápisu se používaly i materiály příbuzné papíru, jako je např. egyptský papyrus vyráběný ze stonků bahenních rostlin, podle kterého získal papír své jméno, nebo pergamen vyrobený ze zvířecí kůže. (Kocman, 2011 str. 66)

Papír se do světa šířil z dálného orientu, kde má svůj původ. Předchůdce papíru byl poprvé vyroben ze zbytků hedvábí, které se nechaly rozložit a následně zplstít, pravděpodobně v 3. století př. n. l. v Číně. Tento výrobní princip následně rozvinul o 400 let později čínský úředník Cchai Lun, který je považován za objevitele papíru. K základní surovině přidal rostlinné složky (např. kůru stromů, vlákna konopí či lýka) a smícháním s vodou a lepidly vytvořil směs, kterou čerpal na síta, následně sušil a lisoval. (Zuman, 1947) Po několika letech, během nichž byl tento objev v Číně přísně střežen, se začal šířit po Asii a následně se dostal přes Egypt až do Evropy. Nejprve roku 1036 do Španělska a během dalších staletí do ostatních zemí, kde se shledal s velkým úspěchem. (Kocman, 2011 str. 64)

2 Charakteristika papíru

Papír je možné definovat jako stejnoměrně tenkou plstěnou vrstvu vláken různého původu, nejčastěji rostlinného. (Kocman, 2011)

Ačkoliv se nejprve nahlíželo na papír spíše jako na jednotný materiál a existovalo pouze několik základních druhů papíru (papír určený k psaní, který se vyráběl v jemnější a v hrubší podobě, poté v souvislosti s vynalezením knihtisku papír tiskový (Zuman, 1947 str. 49)),

s vyvíjejícími se výrobními postupy a s rozvojem vědy a znalostí se začaly rozdíly v jednotlivých druzích papíru prohlubovat (Zuman, a další, 1983 str. 182) Dělo se tak velmi rychle, dokonce se uvádí, že se v druhé polovině 19. století rozlišovalo okolo tisíce druhů papíru. V současné době je to již nepřehledné množství. (Zuman, 1947 str. 50)

Následující podkapitoly jsou zaměřeny na základní vlastnosti papíru, které jsou zásadní buď pro klasifikaci papíru či následný způsob využití tohoto materiálu.

2.1 Vlastnosti papíru

Jak již bylo v textu nastíněno, druhů papíru se vyrábí nespočet. Stejně tak je široké i spektrum jeho možného využití. Aby byl papír k danému způsobu využití co nejvhodnější, musí disponovat určitými vlastnostmi, což je specifikováno ve výrobních normách. Lze určovat až přes sto vlastností papíru, pomocí nichž je možné jednotlivé druhy papíru co nejpřesněji charakterizovat a na základě toho je mezi sebou porovnávat. (Šalda, 1962 str. 205) Na výsledné vlastnosti papíru má vliv více faktorů v čele s typem vláknoviny, ze které je papír vyroben, či procesem výroby.

Vlastnosti papíru lze rozdělit do několika skupin – vláknité složení, fyzikální vlastnosti, mechanické vlastnosti, optické vlastnosti, chemické vlastnosti, elektrické vlastnosti a biologické vlastnosti papíru. (Šalda, 1962)

2.1.1 Fyzikální vlastnosti papíru

K základním parametrům fyzikálních vlastností patří plošná hmotnost, tloušťka, objemová hmotnost, voluminéznost, tuhost, rozměrová stálost papíru a jeho savost, vsákavost a nasákavost. Důležitý je také směr vláken, ze kterých je papír vyroben, a dvoustrannost papírového listu.

Plošná hmotnost

Jeden z nejdůležitějších parametrů, který se u každého druhu papíru určuje, je plošná hmotnost. V praxi se s ní můžeme setkat také pod pojmem gramáž, který ale není zcela správný. Plošná hmotnost je měřitelná fyzikální veličina vyjádřená v gramech udávající hmotnost 1 m² papíru, její jednotka je tedy g/m² Její hodnoty se pohybují v širokém rozmezí, od 8 do zhruba 4400 g/m² a je závislá na složení papíru. Papíry určené pro běžné použití se většinou vyrábí v plošných hmotnostech od 40 do 120 g/ m². (Šalda, 1962 str. 212)

Tloušťka papíru

Tloušťka papíru je vlastnost papíru udávaná v mm a u běžných tiskových papírů se pohybuje v rozmezí 0,08 až 0,12 mm. Nejtenčí papíry jsou tlusté 0,02 mm, lepenky pak až několik mm. (Kocman, 2011 str. 33)

Pórovitost a hustota papíru (Objemová hmotnost papíru)

Z hlediska vnitřní struktury je papír pórovitá hmota tvořená vlákny, mezi kterými je vždy přítomno určité množství vzduchu. Vzduch může být mezi vlákny obsažen v různé míře, 15 % v případě hustých druhů papíru a až 70 % u papírů s nízkou hustotou a tím pádem vysokou pórovitostí. (Šalda, 1962 str. 217)

Stupeň pórovitosti je zásadní pro výběr vhodného papíru, jelikož má vliv na vsakování barvy. Na příliš hustých papírech barva vytváří na povrchu vrstvičku, v případě papírů s příliš vysokou pórovitostí barva prolíná naskrz a prosakuje se až na druhou stranu. (Kocman, 2011 str. 34) Pro účely tisku a psaní je proto vhodné volit papíry s přiměřenými hodnotami těchto parametrů.

Tuhost

Tuhost papíru je vlastnost závislá na vlákninovém složení papíru, stupni klížení a plošné hmotnosti a vyjadřuje schopnost papíru odolávat ohybu, který je vyvolán působením vnější síly. (Kocman, 2011 str. 44)

Voluminéznost papíru

Jedná se o vlastnost papírů, která má vliv na prodyšnost vzduchu papírem a na absorpční schopnost papíru (schopnost nasát vodní roztok, např. inkoust, i tiskařskou barvu). (Šalda, 1962 str. 220)

Rozměrová stálost papíru

Jedná se o schopnost papíru zachovat původní rozměr při změnách vlhkosti prostředí, ve které nachází, což je zásadní podmínka pro některá využití papíru, zejména v knihařství, kde se papír natírá lepidlem. (Kocman, 2011 str. 39)

Savost, vsákavost, nasákavost papíru

Jsou to vlastnosti specifikující absorpční schopnost papíru, která je pro tento materiál typická a pro následující využití k tisku zásadní. Jejich hodnoty jsou závislé především na míře zaklížení, druhu použité vlákniny a jejím mletí. (Kocman, 2011 str. 38)

Dvoustrannost papíru

Některé vlastnosti papíru nejsou pro celý list stejné, ale závisí na tom, o jakou stranu papírového listu se jedná. Jednotlivé strany se od sebe liší např. absorpční schopností či barevností. Sítová strana je taková strana, na které je patrným obtisk síta papírenského stroje, proto se můžeme setkat i s označením rubová (spodní) strana. Vyznačuje se drsnější a pórovitější strukturou. Svrchní, lícová strana listu označovaná jako plstěncová, je naopak nepórovitá. Bývá také kompaktnější a bělejší než spodní strana, protože obsahuje více klíždidel a plniv.

Dvoustrannost papíru může být problematická například v situacích, kdy spolu jednotlivé papírové listy sousedí opačnými stranami (např. v knihách), jelikož se stránky mohou jemně lišit svojí barevností. (Šalda, 1962 str. 230)

2.1.2 Mechanické vlastnosti papíru

Zásadní mechanickou vlastností papíru je jeho pevnost a odolnost vůči vnějším silám. Jednou z měřených vlastností papíru je pevnost v tahu, která vyjadřuje schopnost papíru odolat jeho přetržení. Je to zároveň i jeden z hlavních ukazatelů kvality papíru. (Šalda, 1962 str. 245)

Dalším požadavkem na pevnost papíru je jeho odolnost proti přehýbání, tedy schopnost papíru odolávat opakovanému přehýbání během namáhání tahem až do přetrhnutí. Tato vlastnost je značně závislá na délce vláken a stáří papíru. (Kocman, 2011 str. 43)

2.1.3 Optické vlastnosti

K hlavním optickým vlastnostem papíru patří bělost, barevnost, neprůsvitnost a průhlednost. Optické vlastnosti papíru jsou závislé především na vlastnostech látek, ze kterých je papír vyroben, způsobu výroby a následných úpravách vzniklého papíru. (Šalda, 1962 str. 254)

Bělost papíru

Papíry jsou vyráběny v mnoha barevných provedeních, nároky na bělost jsou zejména na tiskové papíry. Dosažení co nejvyššího stupně bělosti však není žádoucí. Zcela bílý papír je totiž ne příliš příjemný pro čtení textů, proto se do tiskových papírů často přidávají přibarvovací látky, které bělost papíru ztlumí. (Šalda, 1962 str. 256)

Neprůsvitnost

Neprůsvitnost neboli optičita označuje schopnost nepropouštět světelné paprsky. V případě tiskových papírů je nutná vysoká optičita, aby neprosvítal text natištěný na druhé straně listu. Opakem neprůsvitnosti je průsvitnost papíru, která vyjadřuje schopnost papíru propouštět paprsky a jejich rozptylování. (Šalda, 1962 str. 256) Souvisejícím pojmem, avšak ne totožným, je pojem průhlednost neboli transparentnost, který označuje schopnost papíru propouštět skrz sebe viditelné paprsky bez jejich rozptýlení. Vysoce transparentní je například pergamen. (Kocman, 2011 str. 41)

2.2 Klasifikace papíru

2.2.1 Dle vlákninového složení

Druh použité vláknité suroviny, tedy látky, ze které se získávají vlákna, z nichž je papír následně vyroben, je jedním z kritérií pro klasifikaci papíru. Aby vyrobený papír splňoval určité požadavky, co se týče kvality a s tou spojené následné využití, používá se často kombinace více druhů vláknin.

Na základě kombinace dvou hlavních vláknovin získaných ze dřeva, buničiny a dřevoviny, v různých poměrech, lze papír klasifikovat na tři skupiny – bezdřevé, středně jemné a dřevité. Bezdřevé papíry jsou tvořeny převážně buničinou (95 %), ve středně jemných papírech je buničina a dřevovina obsažena ve stejném poměru, nejnižší obsah buničiny (více než 70 %) mají pak dřevité papíry, které jsou ze všech výše jmenovaných skupin nejméně kvalitní. Jejich nevýhodou je nestálost na světle projevující se jejich žloutnutím a křehnutím, výhodou je však nižší cena. (Šalda, 1962 str. 275)

Papíry vyrobené ze sekundárních vláknin se nazývají recyklované a sekundární vlákna jsou v nich obsažena v minimálně 70 %.

Poslední skupinou papíru vzniklou na základě této klasifikace jsou papíry hadrové, tedy papíry vyrobené z hadrovin. Jedná se o nejkvalitnější vlákninu, tudíž se i hadrové papíry vyznačují vysokou kvalitou. (Kocman, 2011 str. 20)

2.2.2 Dle plošné hmotnosti

Dle plošné hmotnosti lze vymezit tři hlavní skupiny papíru – papíry, kartony a lepenky. Papír je definován jako tenká vláknitá vrstva o nízké plošné hmotnosti (do 150 g/m²), karton jako tužší materiál tvořen o plošné hmotnosti v rozmezí od 150 do 250 g/m². Nejsilnější papírový materiál se nazývá lepenka, jejíž plošná hmotnost se pohybuje v rozmezí od 250 do 4000 g/m². (Kocman, 2011 str. 6)

Dělení kartonů

Kartony je možné dělit do několika velkých skupin – tiskové kartony, psací, kreslicí a rýsovací, průmyslové a technické kartony a kartony ostatní a speciální. (Kocman, 2011 str. 56)

Tiskové kartony jsou druhy kartonu využívajících se pro tisk. Příkladem je například ofsetový karton, na který se tisknou např. pohlednice. (Šalda, 1962 str. 291)

Psací, kreslicí a rýsovací kartony jsou opět pojmenovány podle způsobu jejich použití. Zástupcem této skupiny může být například akvarelový karton využívající se k akvarelové malbě. (Šalda, 1962 str. 290)

Dále se můžeme i co se týče tvůrčí činnosti setkat například s paspartovacím kartonem, albovým kartonem sloužícím k výrobě alb či fotografickým kartonem.

Dělení lepenek

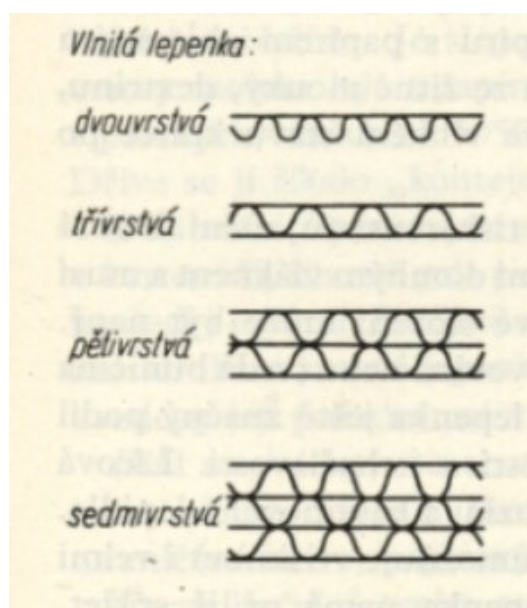
Lepenky se na rozdíl od papírů a kartonů dělí většinou podle toho, jakým způsobem byly vyrobeny.

Ruční lepenky se vyznačují plošnou hmotností až do 4 000 g/m². Název vychází z výrobního postupu, kdy se vyrobená lepenka po arších sundává z lepenkového stroje ještě za mokrého stavu a následně se suší v sušárně. Zástupcem je například šedá ruční lepenka vyráběná ze sběrového papíru využívaná v knihařství. Bílá ruční lepenka je využívána v potravinářském průmyslu a v knihařství k tvorbě leporel. (Šalda, 1962 stránky 292,294)

Dalším druhem je strojová lepenka, která se na rozdíl od ruční lepenky suší přímo na pásu lepenkového stroje. Plošná hmotnost se pohybuje v hodnotách maximálně do 900 g/m² a může být vyrobena z různého počtu vrstev. Svrchní vrstvy vícevrstevnatých lepenek jsou většinou bílé a vyrobeny z kvalitnějších surovin. (Kocman, 2011 str. 57)

Slepením více strojních lepenek vzniká slepovaná lepenka. Jednotlivé vrstvy nemusí být stejné, mohou se lišit složením či barvou. Jejich spojováním lze ovlivňovat a stupňovat určité vlastnosti (např. pevnost) výsledné lepenky. (Šalda, 1962 str. 292)

Speciálním druhem slepovaných lepenek jsou vlnité lepenky. Jedná se o lepenky o dvou až sedmi vrstvách, přičemž jejich střed je tvořen zvlněnými vrstvami papíru, čímž je dosaženo výhodných vlastností. Vlnité lepenky jsou lehké, ale přesto pevné a na jejich výrobu se nespotebovává tak velké množství dřeva, proto jsou i levné. Vlnité lepenky o vyšším počtu vrstev mají různou výšku v závislosti na výšce vln zvlněného papíru. (Kocman, 2011 str. 57) Zvlněné vrstvy jsou vždy prokládány plochými vrstvami, což je ukázáno na obrázku níže. (Šalda, 1962 str. 294)

Obrázek 1: Druhy vlnité lepenky

2.2.3 Dle způsobu využití

Podle účelu, ke kterému bude vyrobený papír sloužit, se rozdělují do dalších podskupin zejména papíry a kartony. Níže uvádím několik příkladů.

Balící papíry

Jednotlivé typy balících papírů mají odlišné složení a tím pádem i odlišné vlastnosti, např. barvu či tloušťku. Z široké škály vlastností vyplývá také široké spektrum jejich využití. (Šalda, 1962 str. 278)

Tiskové papíry

Jedná se o obecné označení pro skupinu papírů využívaných k tisku. Jejich vlastnosti, především úprava povrchu, závisí na technice, která bude k tisku použita. Např. ofsetový papír musí splňovat podmínky pro ofsetovou techniku tisku. Názvy jednotlivých druhů tiskových papírů jsou odvozeny i od druhů tiskovin, např. ilustrační či mapové. Nejrozšířenější z nich je novinový papír. Díky svému dřevitému složení je levný a vyznačuje se vysokou savostí, což umožňuje dobré absorbování tiskařské barvy. (Šalda, 1962)

Psací a kreslicí papíry

Psací papíry se dříve dělily do dvou podskupin podle způsobu, jakým se na ně bude psát. První skupinu tvořily papíry určené k ručnímu psaní, druhou k psaní na stroji. (Šalda, 1962 str. 285) Dnes už není vzhledem k technickému pokroku a náhrady psacích strojů za počítače toto rozdělení aktuální. Do skupiny psacích a kreslicích papírů patří např. papír sešitový používající se k výrobě sešitů, papír náčrtkový či papír notový. (Šalda, 1962 str. 281)

3 Vývoj papírnictví v českých zemích

První papírna na našem území byla založena pravděpodobně již ve 14. století v Chebu, konkrétně v roce 1370, na základě rozhodnutí Karla IV. v rámci jeho snahy o rozvoj řemesel a pozvednutí hospodářské úrovně země. Dalším významným milníkem výroby papíru byl rok 1499, kdy bylo králem Vladislavem uděleno povolení ke sběru hadrů, tedy v historii používané základní papírenské surovině. Od tohoto data jsou známy důkazy o založení několika desítek papíren ve většině případech německými papírníky. V Čechách se papírny nacházely zejména na zbraslavsku, z papíren na Moravě byla nejvýznamnější papírna v Olomouci a dodnes známá a zachovaná papírna ve Velkých Losinách, ve Slezsku vznikla v 16. století papírna v Opavě. Rozvoj papírenské výroby byl zpomalen třicetiletou válkou, která ho však z celkového hlediska nijak nepoznamenala a koncem 17. století převyšovala produkce papíru v českých zemích ostatní země bývalého Rakouska. (Zuman, 1947 stránky 10,11)

V první polovině 18. století bylo v Čechách 73 fungujících papíren zejména zásluhou vládní politiky Karla IV., který usiloval o rozvoj průmyslu a obchodu, v čemž následně pokračovala i Marie Terezie. Ta roku 1754 a 1755 vydávala papírenské řády, které měly zvýšit kvalitu výrobků. Mimo to vyhlásila i zákaz vývozu hadrů, tedy hlavní suroviny, a vyzývala papírníky k výrobě druhů papíru, které se do té doby do Čech dovážely z cizích zemí. (Zuman, 1947 stránky 13, 14)

V první polovině 19. století vznikaly další papírny, které začaly do výroby zapojovat nové papírenské stroje, čímž se výrazně navýšila produkce papíru. V ručních původních papírnách začala výroba naopak upadat kvůli zaostalým postupům. Domácí produkce se omezila pouze na výrobu základních druhů papíru a papírenský průmysl se stal spíše možností, jak snížit nezaměstnanost a umožnit výdělek dětem, ženám a znevýhodněným osobám. Kvůli zavedení vysokého cla německým celním spolkem došlo také k zastavení vývozu papíru do ciziny. Mnoho menších ručních papíren muselo kvůli konkurenci strojové výroby, nedostatečnému kapitálu, zastavení vývozu a malé výrobní kapacitě ukončit provoz. (Zuman, 1947 stránky 20, 21)

Velký zlom ve výrobě papíru nastal v 70. letech 19. století, kdy byla vynalezena buničina. Postupným nahrazováním hadroviny za dřevo mohl být papír vyráběn ve velkém množství.

Tento krok se však neobešel bez komplikací, zejména v podobě hospodářských a výrobních překážek jako je nedostatek pracovní síly, těžba dřeva, složité opatřování přírodních surovin a papírenských strojů, nedostatek uhlí či komplikace s železniční dopravou.

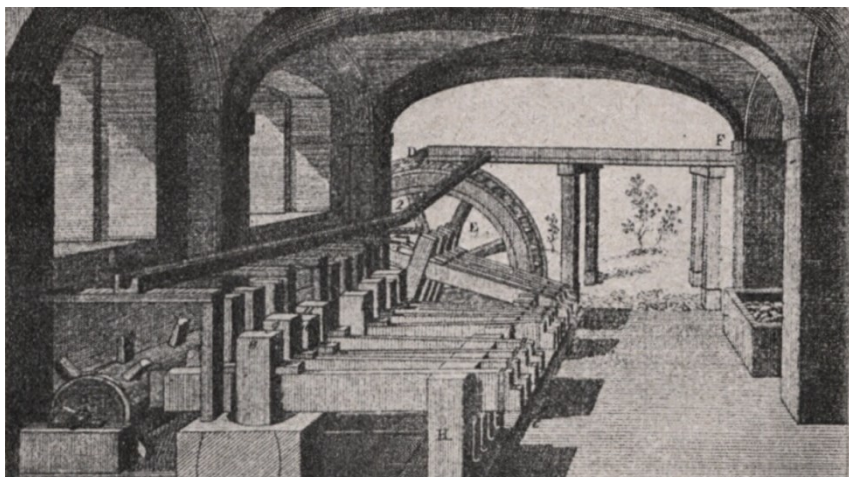
S obtížnou situací se však papírenský průmysl vyrovnal. V první polovině 20. století byl opět na vzestupu a schopen nasycit jak domácí trh, tak i vyvážet papír do zahraničí. (Zuman, 1947 stránky 23, 24)

4 Historie výroby papíru

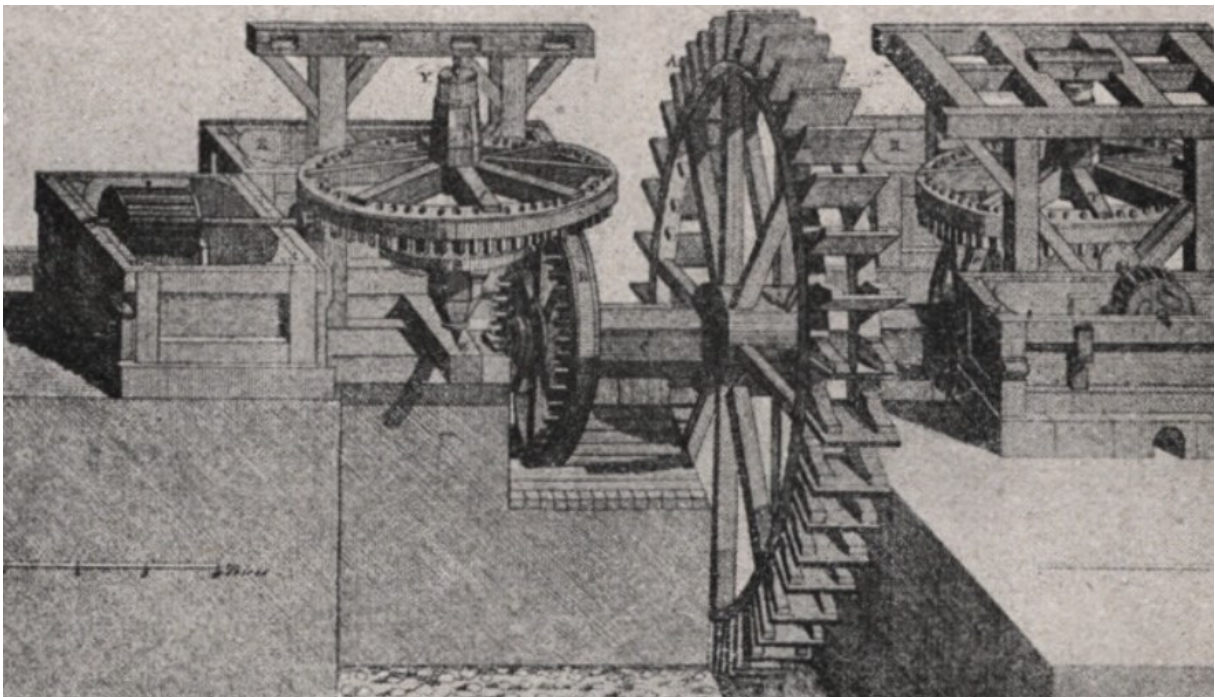
Jak již bylo naznačeno, technologie procesu a principu výroby papíru se během let proměňovaly a vyvíjely.

Co však platí po celou dobu je to, že papír se vyrábí v řemeslných či průmyslových závodech, nazývaných papírny. V počátcích papírenství vznikaly často přestavbou jiných budov, například mlýnů. Vodní zdroj byl totiž pro výrobu papíru zásadní a nepostradatelný, jelikož voda se využívala nejen k samotné výrobě papíru jako složka papírotvorné směsi, ale i jako síla k pohonu papírenských strojů. Často se stavěly ale i zcela nově přímo za tímto účelem, jelikož byly na podobu budovy kladeny poměrně velké nároky. Musela mít například velkou půdu se zajištěným přívodem vzduchu, kde se vyrobený mokrý papír sušil.

V době, kdy se k výrobě papíru používaly hadry, vypadal proces následovně. Nejprve musely být očištěny, roztřízeny a poté nařezány na tzv. hadrořezech nejdříve ručně, poté byly stroje poháněny vodní silou. Následovalo hnití hadrů ve speciálních nádobách, při čemž docházelo k jejich rozvláknění a poté ještě rozmělnění tzv. stoupami. To bylo speciální papírenské zařízení, které se skládalo ze tří částí – dřevěných kladiv okovaných kovovými hroty, které drtily hadry, z kamenného či dřevěného žlabu neboli žumpy do kterého zapadala kladiva, a hřídele otáčeného vodním kolem. Na něm byly umístěny čepy, které zdvihaly kladiva tak, aby mohla dopadat na hadry ve žlabech a tím je drtit. (Zuman, 1947 stránky 25, 26)

Obrázek 2: Stoupy v papírně

Obrázek 3: Holendr

V druhé polovině 17. století došlo v Holandsku k vynalezení nového zařízení na drcení hadů tzv. holendru. Ten se do papíren na našem území dostal na počátku 18. století, ale v mnoha papírnách zůstali u používání původního stoupního zařízení.

Kaše vzniklá jemným nadrcením hadrů se musela nejprve pročistit a rozředit v kádích velkým množstvím vody. Vzniklá suspenze se nabírala na formu tvořenou sítí a následně se tímto způsobem získaná vrstva sklopila na plst'. Takto se proces opakoval do té doby, než na sobě nebylo vyskládaných 181 archů, vždy proložených plstí. Celý sloupec se poté vložil do lisu, aby byla z papíru odstraněna přebytečná voda. Následně probíhalo lisování znovu, ale již bez plstěných vrstev. Archy se poté sušily v sušárně, klížily v kličové vodě, znovu sušily a v závěru bylo nutné vysušené papíry ještě vyhladit. (Zuman, 1947 stránky 28, 29)

V 18. a 19. století došlo k řadě významných vynálezů, které výrobu usnadnily, a také k objevům v oblasti chemie, které zlepšily technologii výroby a kvalitu papíru. Jedním z nich je nepochybně vynález stroje, který nahradil ruční nabírání drti na síta, další pokrok byl v bělení hadrové drti chlorem. S velkým navýšením výroby, ke kterému mohlo díky

strojům dojít, nastaly problémy s nedostatkem hadrů, proto musela začít být využívána i jiná surovina. Proběhlo několik pokusů s různými rostlinnými vlákny, ale nakonec se jako nejvhodnější ukázalo dřevo. Náhradní látky se nejprve k hadrům přidávaly a až poté, co se podařilo vyrobit buničinu (celulózu), bylo od hadrů zcela upuštěno. (Zuman, 1947 stránky 31, 32)

4.1 Papírna Velké Losiny

Ruční výroba papíru popsaná způsobem výše, dodnes probíhá v papírně ve Velkých Losinách, která vznikla z původního obilného mlýna na řece Desná v jesenickém podhůří nedaleko města Šumperk. Papírna byla založena na konci 16. století, ustála těžkou výrobní a odbytovou krizí, která zasáhla ruční manufaktury v souvislosti s rozmachem strojové výroby. Ruční výroba papíru z bavlny a lnu zde funguje dodnes. Papírna patří mezi nejstarší stále fungující manufaktury v Evropě. Papír z Velkých Losin byl vždy ceněný zejména pro své výborné filtrační vlastnosti a své uplatnění také našel v uměleckých kruzích. Jeho kvalita a trvanlivost je ceněna i v současnosti. Využívá se ve výtvarném umění, pro významnou korespondenci či k různým reprezentačním účelům. V roce 2001 byl celý objekt prohlášen za národní kulturní památku. (Ruční papírna Velké Losiny-Historie, 2014)

V současnosti je papírna otevřena veřejnosti. Její součástí je i Papírenské muzeum, kde se návštěvníci seznámí procesem výroby i s historií papírenství. Nabízí také bohatý doprovodný program a workshopy zaměřené na výrobu papíru pro školy i širokou veřejnost. (Ruční papírna Velké Losiny-Výrobky a služby, 2014)

Obrázek 4: Ruční papírna Velké Losiny

5 Strojová výroba papíru

Tato kapitola je zaměřená na současnou výrobu papíru průmyslovým způsobem, která probíhá v továrnách, nazývaných papírny. V České republice v současnosti funguje několik velkých průmyslových papírenských podniků blíže specializovaných na konkrétní druhy papíru. Jednou z největších papírenských skupin je KRPA Holding navazující na tradici Krkonošských papíren, pod kterou spadají významné papírenské společnosti produkující papírenské výrobky na český i mezinárodní trh. Příkladem je např. KRPA Paper zaměřená na produkci balících papírů (např. nepromastitelné papíry určené pro uchování potravin) či KRPA Brno, která se zabývá výrobou školních a kancelářských papírů. (KRPA Holding-O nás, 2017)

Výroba papíru se skládá ze tří dílčích částí- výroby vlákniny, výroby papíroviny a výroby samotného papíru.

Výroba vlákniny, tedy získání vláken celulózy z převážně rostlinných surovin, tvoří první krok celého procesu a provádí se dvěma způsoby, mechanicky či chemicky. Suroviny, ze kterých lze vlákninu získat, nazýváme vláknoviny a rozlišujeme jich několik druhů. První možností jsou jednoleté rostliny, konkrétně je to juta, len, konopí či bavlna, která obsahuje velmi vysoký obsah celulózy. Další skupinou jsou víceleté rostliny, konkrétně listnaté a jehličnaté stromy. Vlákna získaná ze dřeva se jmenuje buničina a pro průmyslovou výrobu je zásadní.

Další podstatnou surovinou potřebnou k výrobě papíru je odpadový sběrný papír, který se rozvlákní a používá se jako náhražka určitého množství nově získané vlákniny, čímž se snižuje spotřeba dřeva. Použije se tak přibližně 40 % nové vlákniny a 50 % vláken z recyklovaného papíru.

Nejdražším druhem vlákniny, kterou lze k výrobě papíru použít, je hadrovina, což je směs hadrových odpadů a rostlinných vláken (lněné výčesky, vlákna bavlny). (ELUC-Výroba papíru, 2015)

Následující schéma znázorňuje celý průběh výroby papíru z dřevoviny, z níž lze třemi způsoby získat tři druhy vlákniny. Dřevovina neboli mechanická vláknina se vyrábí mechanickým způsobem pomocí betonového brusy, kdy dochází k oddělování vláken

z povrchu z tzv. odkorněného dřeva (zbaveného kůry). Nevýhoda tohoto způsobu je to, že se zachovávají všechny složky dřeva, tedy i látka lignin, která má mezi vlákny pojící funkci. Z tohoto důvodu není možné dřevo rozvláknit úplně, vlákna zůstávají tuhá a získaná vláknina není tolik tvárná. Papír vyrobený z mechanické vlákniny je méně kvalitní a poměrně rychle žloutne. Na druhou stranu, díky ligninu jsou vlákna „impregnovaná“ a vyrobený papír tak nepodléhá vlhkosti. Kromě výroby novinového papíru dřevovina proto využívá např. i k výrobě rovných knihařských lepenek. (Kocman, 2011 str. 17)

Mechanické rozvláknění dřeva lze zjednodušit působením hydroxidu sodného, složky dřeva však zůstanou i tak zachovány. Tento způsob označujeme jako kombinovaný. (ELUC-Výroba papíru, 2015)

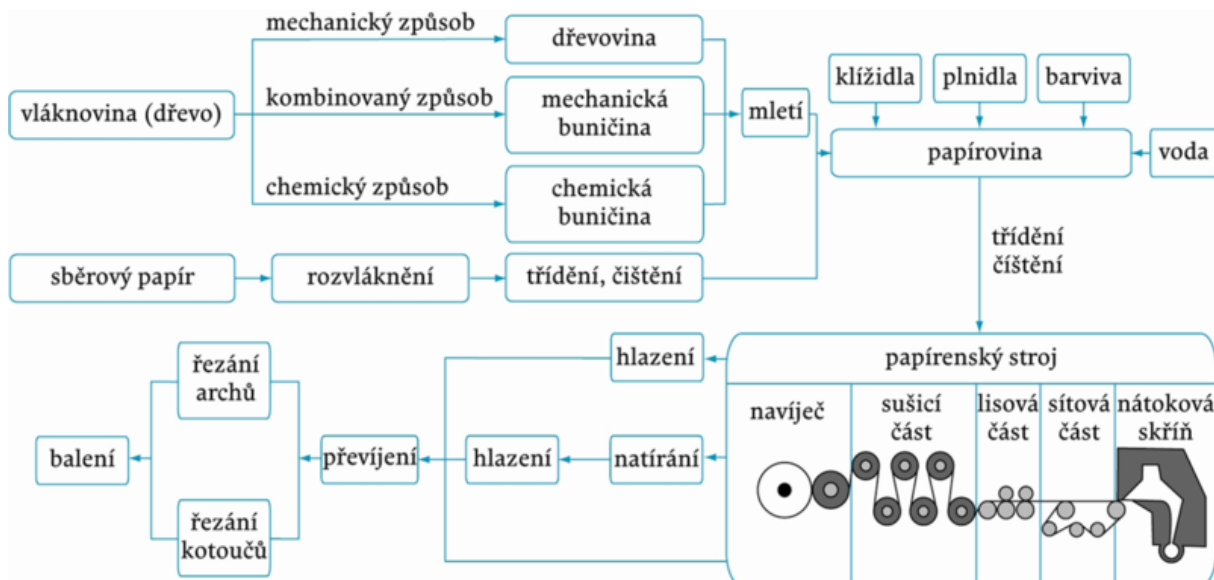
Chemické vlákniny se vyrábí pomocí chemikálií, které ze dřeva odstraňují doprovodné složky, například lignin. Tento proces „vyplavování“ ligninu se nazývá delignifikace, probíhá za vysoké teploty a tlaku a jeho výsledkem jsou téměř čistá vlákna celulózy, nazývané buničina (množství ligninu se z původních 30 % sníží na 1,5 až 7 %). Chemikálií, které lze k tomuto účelu použít, je vícero a jejich volba závisí na požadované kvalitě výsledné buničiny či na druhu použitého dřeva.

První možností je tzv. sulfitový neboli kyselý způsob, při němž je použita varná kyselina (vodný roztok kyseliny siřičité a hydrogensířičitanu), v níž se štěrky dřeva vaří po dobu několika hodin. (ELUC-Výroba papíru, 2015) Kyselina působí především na povrch štěrpků, proto se tento způsob hodí zejména k získávání buničiny ze dřeva chudého na pryskyřice (např. listnaté stromy, smrk atd.).

Druhou možností jsou alkalické způsoby získání buničiny, konkrétně natronový, kdy je k odstranění ligninu použit hydroxid sodný, a sulfátový, kdy se dřevo vaří v tzv. varném louhu (roztok sulfidu a hydroxidu sodného). Sulfátová buničina se používá k výrobě pevného papíru. (Kocman, 2011 str. 15)

Získaná buničina obvykle prochází ještě procesem bělení, zejména pokud je buničina určena k výrobě tiskových papírů. Dříve se bělení provádělo agresivním způsobem, použitím bělicích prostředků obsahujících chlór. V současnosti se však hledají a prosazují nové, více

ekologické metody, které nebudou tolik zatěžovat životní prostředí. Patří mezi ně zejména bělení elementárním kyslíkem a ozonem. (Kocman, 2011 str. 16)

Obrázek 5: Schéma výroby papíru

Ze získané vlákniny se v následujícím kroku vyrábí papírovina, tedy suspenze vlákniny ve vodě. Jedná se o několik procesů, kdy se vláknina upraví tak, aby z ní bylo možné papír vyrobit. Nejprve je nutné ji namlít, aby měla vlákna vhodnou délku a mohla se roztřepit na ještě tenčí vláčeky, a poté k ní přidat přídatné složky, které vylepší její vlastnosti.

V procesu klížení se v různém množství přidávají klíždla (např. škrob), díky nimž je papír více odolný proti vodě. Příkladem plně klíženého papíru jsou psací papíry, které se díky tomu méně vlní a inkoust se na nich nerozpívá.

Během plnění se přidávají plnidla, která vyplní mezery mezi vlákny, a zlepšují tak povrchové vlastnosti, zvyšují bělost a snižují průhlednost papíru. Některá plnidla zpomalují i stárnutí papíru. (Kocman, 2011 str. 24)

V této fázi je možné přidávat i barviva. Je možné obarvit přímo vlákna (tzv. přímé barvení) či do směsi přidávat nerozpustné pigmenty. Tento proces nazýváme barvení ve hmotě. K vláknině se mohou přidávat i optické zjasňující pigmenty či další speciální přídatné látky.

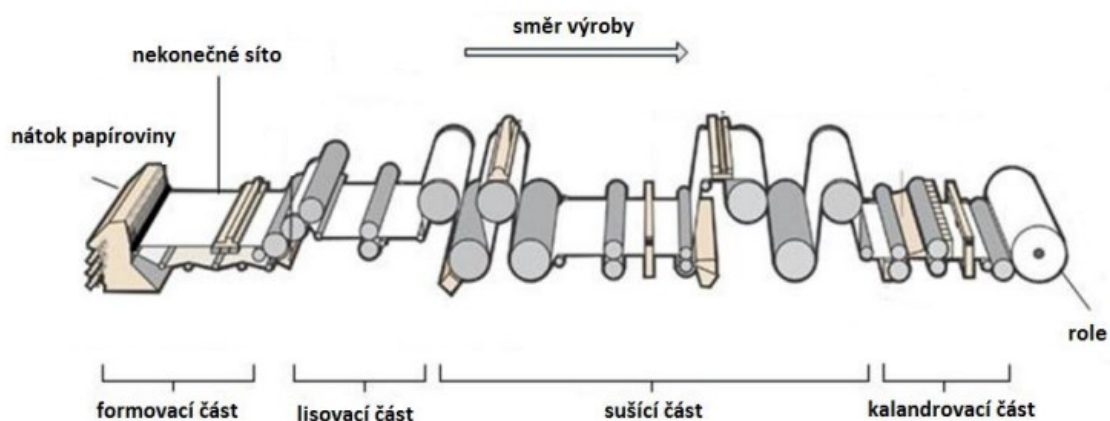
(Prášilová, a další, 2013)

Papírovina se zpracovává na papír na papírenských strojích. Papír a kartony se vyrábějí na stroji s podélným sítem, pro výrobu lepenek je určen stroj s válcovými síty. Schéma níže znázorňuje výrobu papíru tzv. mokrým způsobem na stroji s podélným sítem. Stroj se skládá ze dvou hlavních částí, mokré a suché. Vyrobena papírovina obsahující až 90 % vody je vedena skrz nátokovou skříň, kde se reguluje její hmotnost a hustota, na pohyblivé kovové síto, na kterém se rozprostře do tenké vrstvy. Nejprve je její povrch lesklý, tvoří tzv. zrcadlo. Postupným snižováním obsahu vody způsobeným natřásáním a pohybem síta se zmatní a získá podobu papírového listu, ve kterém jsou vlákna uspořádána podélně ve směru výroby.

V lisové části síto prochází mezi válci a textilním pásem (tzv. plstěnc), čímž je odstraňována další voda. Vlákna se zplstňují (proplétají se) a papír se začíná zpevňovat.

Následně papír postupuje již bez podložení do suché části stroje, kde je pokračováno ve vysoušení pomocí vyhřívaných válců, až je obsah vody snížen na 3 až 8 %. Dále je papír vyhlazován a v závěrečné fázi převíjen na navíjecí válec. (Kocman, 2011 str. 9)

Bližší nákres papírenského stroje s podélným sítem je na obrázku níže.

Obrázek 6: Papírenský stroj s podélným sítem

Proces výroby papíru je velmi náročný jak z energetického hlediska, tak na množství surovin a vody. V současnosti je kladen důraz na využívání obnovitelných zdrojů energie

i využívání druhotných surovin. Potřebná energie z velké části pochází i z tepla, které se při výrobě papíru uvolňuje. Jedním z paliv, které je využíváno, je přírodní materiál vzniklý jako odpad při výrobě celulózy. Tím se omezuje negativní dopad papírenského průmyslu na globální oteplování, jelikož spalováním biomasy je produkce skleníkových plynů nižší než v případě fosilních paliv.

Množství spotřebované vody k výrobě se také výrazně snížilo, a to díky jejímu opětovnému využívání v rámci uzavřených cyklů. Odpadní voda je důkladně vyčištěna a vypouštěna zpět do vodních toků.

Snížení množství výrobních surovin je umožněno opětovným využitím starého papíru, tedy recyklací. (dřevo je cesta-Jak se vyrábí papír, 2019)

Tou se zabývá následující kapitola.

6 Recyklace

Recyklací se obecně označuje cyklický proces využití odpadových materiálů jako druhotných surovin k výrobě nových výrobků. Je to jedna z možností, jak chránit obnovitelné i neobnovitelné zdroje.

Výroba recyklovaného papíru šetří nejen dřevo, ale i vodu a je také energeticky méně náročná. Odpadový papír v rozvlákněné podobě je pro výrobu papíru hlavní surovinou. V papírovině může být obsažen v různém poměru v závislosti na druhu papíru, který je vyráběn, celkově je to kolem 50 %. Do výrobního cyklu nového papíru se jako jedna z výchozích surovin vrací pětkrát až šestkrát, poté už kvalita a délka celulózových vláken není pro další výrobu dostatečná. Proto se některé papírové výrobky již nedají recyklovat a vyhazují se do směsného odpadu místo do modrých kontejnerů určených na papírový odpad. Stejně tak nejsou k recyklaci vhodné papíry silně znečištěné potravinami, mastnotou či chemikáliemi. I ty jde však ekologicky využít, například spálením, kdy poslouží jako zdroj energie. (dřevo je cesta-Jak se vyrábí papír, 2019)

6.1 Využití odpadového papíru k výtvarné tvorbě

Opětovné použití již vyřazených materiálů je z ekologického ale i ekonomického hlediska nezbytné pro udržení přírodních zdrojů a celkové fungování společnosti. O tom, že je důležité třídění odpadových materiálů a jejich následné znovuvyužití díky možnosti přetvoření původního výrobku v něco jiného, by se dle mého názoru mělo s dětmi mluvit a celkové vedení dítěte k ochraně životního prostředí a respektu k přírodě by mělo být součástí běžné výchovy.

Určitá forma recyklace zaujímá místo i ve výtvarné výchově a umění. Výtvarné techniky a úkoly, které jsou zaměřeny na tvorbu z odpadových materiálů či na práci s již vyrobenými a třeba i vyřazenými předměty, jsou podle mě velmi přínosné. Žáci si tím mohou uvědomit, že k tomu, abychom něco vyrobili, se nemusí používat pouze nový materiál, ale lze pracovat i s něčím, co už je určeno k vyhození a dát tomu tak nový smysl.

K výtvarné tvorbě je možné využívat papíry určené přímo k umělecké tvorbě, nebo lze naopak pracovat s papíry již použitými. Pole možností, jak s takovýmto papírem pracovat, je velice široké.

Nový způsob využití starého papíru k výtvarné činnosti přináší mnoho výhod. Kromě ekologického aspektu je to jeho dostupnost, jelikož papír je materiál, který nás obklopuje a setkáváme se s ním dennodenně. S tím souvisí i finanční dostupnost, což jistě ocení zejména učitelé výtvarné výchovy, jelikož nakupování stále nového nebo speciálního výtvarného materiálu často není v možnostech školy.

Vybranými výtvarnými technikami a možnostmi využití papíru k výtvarné tvorbě se budu více zabývat v kapitole č. 9 s názvem Papír jako médium ve výtvarné výchově. Autorské portfolio vlastní práce s tímto materiálem se nachází v příloze bakalářské práce.

7 Papír jako médium ve výtvarném umění

Papír jako svébytné umělecké médium našel uplatnění i ve výtvarném umění. Abych dokázala, že se papír rovná ostatním výtvarným materiálům, představím v následujících podkapitolách tvorbu tří umělců, v níž hrál papír významnou roli. Každý z nich pracuje s tímto materiálem jiným způsobem, což naznačuje široké možnosti využití papíru a jeho specifických výrazových účinků. Mnoho z přístupů lze z mého pohledu možné didakticky transformovat a uplatnit v hodinách výtvarné výchovy. Souhrnný přehled technik, jejichž podstatou je práce s papírem, je obsahem kapitoly s názvem Papír jako médium ve výtvarné výchově.

7.1 Adriena Šimotová

Adriena Šimotová byla česká malířka, sochařka a grafička, která se na umělecké scéně objevila v polovině padesátých let 20. století. Její tvorba prošla během let mnohými proměnami, po celou dobu je však úzce spojena s jejími životními osudy. Skrze velice senzitivní vnímání světa do tvorby promítala své zkušenosti, pocity a prožitky. Svoji pozornost v tvorbě zaměřovala na člověka, v dílech se dotýká otázek lidské existence a obrací se k nitru člověka a jeho vnitřním pocitům v mezních situacích, nikoli tělesné, fyzické stránce.

„Nezajímá mě realismus, ale realita, nezajímá mě figurace, ale člověk.“ Adriena Šimotová (Dvořáková, 2020)

První z událostí, která její tvorbu zásadně ovlivnila stejně tak jako tvorbu mnoha umělců, byla druhá světová válka. Jednou z tendencí, která se v poválečném období objevila, je nová figurace v rámci níž se Adriena Šimotová zabývala především vztahem člověka a prostoru skrze krásu běžných věcí.

V roce 1972 došlo v jejím životě k další tragické události, která změnila její tvorbu – ztráta manžela, který předčasně podlehl nemoci.

„Doba jeho umírání byla pro Adrienu naprostý otřes. A jeho smrt granát, který vybuchl v její duši. Ty střepy už navždy kolovaly v její krvi.“ Milena Slavická v rozhovoru pro Český rozhlas Dvojka. (Slavická, Dvořáková, 2020)

Upustila od výrazných barev, které používala dříve, od malby i tradičních uměleckých prostředků.

„Měla jsem pocit, že do toho musím vstoupit celým tělem.“ Adriena Šimotová (ČTK, 2014)

Volila nestálé materiály, které umožňují vyjádřit prchavost a pomíjivost lidské existence a života. Stěžejním materiálem se stal papír, jehož výrazové prostředky a charakteristické vlastnosti využívala k vyjádření svých pocitů. Pracovala s mnohými druhy papíru, s jeho křehkostí, poddajností a možnostmi tvarování. Papír mačkala, trhala, perforovala, vrstvila. Velmi významný byl pro ni haptický prožitek a fyzický kontakt s materiálem skrze dotek, kterým cítila povrch, strukturu a hmotu materiálu. Často také pracovala s otiskem těla (například v dílo Tvář). Kromě nejrůznějších způsobů tvarování papíru pracovala s technikou frotáže či kaširování a práci s materiálem kombinovala s kresbou. K zvýraznění struktury mačkaného papíru občasně používala i barevné pigmenty či uhel.

„Materiál jsem třeba z jedné strany vybodala, až vznikla struktura, jakou má Braillovo písmo. Objekt jsem otočila a pomocí dotyku jsem hledala cestu, kterou jsem vytlačila, a tak zanechala stopu. Takový postup mi dával ohromnou svobodu. Na výstavě jsem na jeden den pozvala k sobě do ateliéru slepé děti. Připravila jsem pro ně vybodávané kresby, a pak je ony udělaly samy. To bylo nádherné setkání. Slepí jsou bohatí, protože dokážou něco, co my neumíme: nemusí vidět, a přesto znázorní některé věci lépe než někteří z nás, kteří je vidí. Abych se jim přiblížila, musela jsem si vymyslet techniku, a teprve tím jsem dokázala pracovat stejně svobodně jako oni.“ Uvedla Adriena Šimotová v jednom z rozhovorů. (Hvížd'ala, 2020)

Figura zůstala hlavním tématem i v závěru její tvorby. Tvary ale podléhají většímu abstrahování a odhmotňování, a to jak formálnímu, tak i myšlenkovému. Díla nabývají ještě větší křehkosti a prchavosti a o jejich vztahu k realitě diváka často navádí pouze název než čitelné vyjádření. (Raimanová, 2015)

Obrázek 7: Tvář, Adriena Šimotová, 1986

Obrázek 8: Strach, Adriena Šimotová, 1984

Obrázek 9: Adriena Šimotová ve svém ateliéru

Obrázek 10: Rozhovor, Adriena Šimotová, 1994

7.2 Jiří Hynek Kocman

Ukázku odlišného přístupu k papíru představuje Jiří Hynek Kocman, který ve své tvorbě využívá recyklaci a zajímá se o výrobu papíru a knihy. Tyto oblasti stanovil jako samostatné umělecké disciplíny, na což se zaměřuje i Ateliér papír a kniha na Vysokém učení technickém v Brně, který založil.

Zpočátku se soustředil na oblast komunikace a tvorbu pojímal spíše konceptuálním způsobem. V polovině 70. let 20. století obrátil svoji pozornost k papíru jakožto médium, které slouží jako nosič sdělení. Autor ho však nepovažuje pouze jako prostředek sdělování informací, ale uvědomuje si i jeho vlastnosti a výrazové kvality jakožto výtvarného

materiálu, který může být sám o sobě obsahem. Ve své tvorbě tedy propojuje koncept a práci s materiálem.

V 70. letech se začal zabývat výrobou autorských papírů a knih/objektů. Nejprve přetvářením a upravováním bloků pomocí barev (chromatografické knihy) či nástrojů (preparované knihy). Následovala tvorba tzv. paper-re-making books. Jedná se o označení autorských knih vzniklé spojením dvou slov paper making, tedy výroba papíru, a remake, čili přetvořit. Jejich základem jsou autorské papíry, které jsou vyrobeny z již hotových, potištěných papírů, přičemž se jejich původní obsahy objevují v novém kontextu. V tvorbě také využívá parafrázi a redukci, jako například v případě parafráze básnické sbírky Havrana A. E. Poea, kdy 18 strof básně vyjádřil stejným počtem autorských listů v šedých odstínech, které jsou vázány do knižních desek potažených semišovou kůží. Někdy do papírové hmoty přidává i další materiály, jako například čaj v autorské knize názvem *From Tea to Blue Book* z roku 2008. (Písaříková, 2016)

Obrázek 11: *From Tea to Blue Book*, Jiří Hynek Kocman, 2008

7.3 Jiří Kolář

Tvorba Jiřího Koláře (1914-2022) byla velice široká. Navazoval na meziválečnou avantgardu, rozvíjel experimentální umění a ovlivnil celou řadu uměleckých oblastí. Papír, konkrétně staré tiskoviny, dopisy, notové zápisy, ale i například reprodukce známých obrazů či mapy, v ní hrál významnou roli. Využíval ho k tvorbě koláží, ve kterých hravým způsobem propojoval původní významy textu, hledal souvislosti a vytvářel nové obsahy a to pomocí velkého množství způsobů, jako je muchlání, trhání, prořezávání či stříhání. Důraz

kladl jak na vizuální, tak i obsahovou stránku díla. Vymyslel řadu plošných kolážových způsobů, ale vytvářel i kolážované objekty. (Machalický, 2022) Celkem 110 metod tvorby koláží shromáždil a popsal v knize Slovník metod, která byla vydána v exilu ve Francii roku 1991. (Museum Kampa-Jiří Kolář Slovník Metod, 2021)

Níže uvedu ukázkou několika z nich.

Obrázek 12: Jednou i ty posluž múze, Jiří Kolář, 1962

Obrázek 13: Dvojostrovní jablko, Jiří Kolář, 1967

8 Materiál a nástroj ve výtvarné výchově

Nejenom práce s papírem, ale i s jakýkoliv jiným materiálem, který vystupuje v roli samostatného média, není dle mého názoru pouze o zhotovení naší představy o výsledku, jako tomu může být například u kresby. Výtvarné vyjádření obsahu je totiž v případě tvorby tohoto typu doplněno o další výtvarné kvality, např. působení zvoleného materiálu, jeho tvárnost, barevnost či struktura, která dílu přidává haptickou hodnotu. (Roeselová, 1996 str. 14)

Výtvarná tvorba založená na materiálu přináší řadu problémů, které je potřeba během práce řešit. Je nutné osvojit si práci s danými výtvarnými nástroji a materiály. Jelikož moderní pedagogické proudy ve výtvarné výchově kladou důraz na bezprostřednost výtvarného projevu a rozvoj tvořivosti, je práce s určitým výtvarným médiem často založena na materiálových experimentech, pomocí nichž se žáci s materiálem seznámí, uvědomí si jeho vlastnosti a tím i možnosti, které pro výtvarnou tvorbu nabízí. (Roeselová, 1996 str. 12) Tímto přístupem také žáci sami objevují výrazové hodnoty materiálů. Zkušenosti, které díky výtvarným hrám žák získá, bude dále využívat a rozšiřovat v následující tvorbě a bude schopen samostatně se rozhodovat a vhodně volit nástroje a postupy vzhledem k materiálu, se kterým pracuje. V případě, že byl seznámen s více materiály, uvědomuje si jejich vlastnosti a možnosti a důkladně si osvojil principy práce s nimi, bude schopen volit i vhodné médium vzhledem ke svému výtvarnému záměru.

Na důležitost poznání a respektování materiálu upozorňoval i Joan Miró. „*Člověk musí mít látku v největší vážnosti. Je východiskem. Diktuje dílo. Existuje dialog, to je zřejmé. Vytváří se dialog s látkou. Když děláte keramiku, látka, z níž váze je, diktuje, co je třeba udělat. Vnucuje své zákony.*“ Joan Miró podle Roeselové. (Roeselová, 2006 str. 13)

Výtvarnou hrou si žáci také vyzkouší nejrůznější způsoby práce s nástroji a možnosti, jak je využít k přetváření daného materiálu. Poznají jejich charakteristické stopy, které v materiálu zanechávají a které pak spolu s použitým materiálem a osobitým výtvarným rukopisem tvůrce působí na vnímatele. Důležité je systematické poznávání materiálu, proto by výtvarné hry měly předcházet všem následujícím tvořivým aktivitám směřujícím k vyjádření určitého obsahu daným médiem. Jejich podstatou je proces, tedy zkoumání a experimentování. Důraz není kladen na výsledný artefakt, což napomáhá odstranit stísněnost výtvarného projevu,

rozdívjí výtvarné cítění, tvořivost a fantazii. Vytvořením si vztahu k materiálu a ztotožněním se s ním umožňuje využívat jeho kvality k vyjádření myšlenek. (Roeselová, 2004 stránky 19,56,58)

Seznámení s materiálem probíhá skrze smysly ve dvou rovinách – hapticky a vizuálně. Haptické poznávání je zprostředkováno hmatem, přináší prožitek, rozvíjí představivost a schopnost vcítění se. Dotyk kromě poznání materiálu vyvolává určité emoce a navozuje i mnoho asociací, čímž dochází k vědomému prožívání vlastní existence a objevování světa. Souznění s materiálem spočívá v uvědomění si jeho účinků a prožívání vlastností. (Roeselová, 2004 str. 61) Vizuálně, tedy zrakem, poznáváme optické účinky materiálu a posuzujeme jeho konstrukční kvality. (Roeselová, 2004 str. 63)

Pokud se žáci s daným materiálem či nástroji v rámci výtvarné techniky v hodině výtvarné výchovy setkávají úplně poprvé, je v úvodu důležité i určité vedení učitele, které je se základními zákonitostmi a postupy práce seznámí. (Roeselová, 1996 str. 14)

Původní představu o výsledku je často nutné přehodnotit na základě toho, co nám práce s konkrétním materiálem či jeho formou dovolí. Zařazování těchto postupů do výuky je dle mého názoru přínosné i právě z tohoto důvodu. Tím, že ne vždy tvorba probíhá přímým směrem od představy k očekávanému výsledku, rozvíjí se mimo vzdělávacích cílů i klíčové kompetence žáků, tedy soubor dovedností, vědomostí, schopností, postojů a hodnot, které jsou nezbytné pro rozvoj osobnosti žáků s ohledem na jejich začlenění do společnosti a uplatnění v budoucím životě. Jednou z nich jsou např. kompetence k řešení problémů. (RVP ZV, 2021)

9 Papír jako médium ve výtvarné výchově

Jak bylo již nastíněno v textu výše, v této kapitole se zaměřím na několik oblastí výtvarné tvorby, ve kterých lze papír využít. Je samozřejmé, že papír je jedním ze základních výtvarných materiálů. Slouží jako podklad k mnoha výtvarným technikám, přičemž pro každou z nich se nejlépe hodí určitý druh papíru (např. papír určený pro kresbu by měl splňovat jiné požadavky než pro grafiku). V případě těchto technik je papír určitě důležitý, jelikož svými vlastnostmi do jisté míry ovlivňuje výsledek výtvarné činnosti, ale slouží pouze jako podklad k realizaci díla.

Já bych se však v následujících podkapitolách chtěla zabývat především oblastmi výtvarného vyjadřování, v nichž hraje papír významnou roli jakožto materiál, který se významně podílí na výsledné podobě výtvarné práce či funguje jako svébytné výtvarné médium. Tuto oblast výtvarného umění je možné označit jako umění papíru, cizím slovem Paper Art, což je nadřazený pojem označující díla z papíru vytvořená různými technikami. (Kocman, 2011 str. 69)

Možnosti využití papíru jsem se rozhodla rozdělit do dvou skupin, do kterých spadá mnoho výtvarných technik. Klíčem k jejich rozdělení mi byl způsob, se kterým se s papírem pracuje – buď plošným nebo plastickým a prostorovým způsobem.

Na uvedené techniky je v textu nahlíženo z didaktického hlediska s ohledem na jejich možné využití v hodinách výtvarné výchovy.

Ukázky vlastní práce s papírem uvádím v Příloze č. 1 s názvem Ukázky využití papíru ve vlastní tvorbě.

9.1 Plošné výtvarné techniky

První skupina zaměřená na plošnou tvorbu se zaměřuje především na grafické techniky, které s papírem pracují v kombinaci s dalším výtvarným materiálem, konkrétně s barvou. Papír v těchto případech neslouží pouze jako podklad, na který se tiskne, ale je z něj vytvořena matrice. Důležité je žáky nejprve seznámit s postupy, které je potřeba během grafických technik dodržovat, a pomoci jim tak objevit vyjadřovací prostředky. K osvojení principů tvorby a výtvarných a výrazových prostředků grafiky jsou dle mého názoru právě grafické techniky využívající matrice z papíru velmi vhodné, jelikož se jedná o materiál,

který je snadno dostupný, existuje ho mnoho druhů, dá se s ním dobře pracovat a umožňuje tak poznávat tuto oblast tvorby formou hry a experimentu. Kromě nutnosti respektovat a dodržovat základní postupy je důležitá i schopnost grafického vyjadřování, tedy určitá redukce skutečnosti do řeči grafických technik, čímž se do výtvarné tvorby zavádí rozumový přístup. (Roeselová, 1996 str. 95)

9.1.1 Grafické techniky tisku z výšky

S plochou papíru pracují techniky tisku z výšky – tisk z šablony, koláže a papírořez. Výhoda tisku z výšky spočívá v poměrné nenáročnosti technik, díky čemuž je vhodný již pro děti předškolního věku. (Roeselová, 1996 str. 109) Nevýhodou papírových matic je jejich nízká odolnost, většinou je možné vytisknout jen několik kvalitních tisků. Zpočátku je častým problémem savost papíru, která může způsobit slabý a nekонтastní tisk, po několika opakováních pak hrozí roztržení matrice. (Roeselová, 1996 str. 111)

Ke zhotovení tisků z výšky není nutný grafický lis, je možné matrice otiskovat i ručně. Zajímavé je porovnání rozdílů mezi výsledky obou postupů tisku. Tisk z lisu bývá jednodušší a pravidelnější, jelikož je matrice otiskována ve všech místech stejným tlakem. Ručně je naopak otištěna nerovnoměrnou silou, což způsobuje, že barva se neotiskne všude ve stejné vrstvě a vznikají tak barevné plochy s různou intenzitou. Objevuje se více nedokonalostí, které mohou být způsobeny například i posunutím matrice či manipulací s ní. Bílá linka, která vzniká v případě nalepování prvků kolem jednotlivých plošek papíru, není tak přesná a kontrastní s barevnou plochou pozadí. Výsledný grafický list však často působí více živě a hravě. (Roeselová, 1996 str. 111)

Tisk z šablony je vhodnou technikou k seznámení žáků s principy tisku z výšky. Spočívá v otiskování vystřižené papírové šablony určitého tvaru na papír. Šablonu lze posouvat a otiskovat na ten samý papír několikrát, proto je to vhodný způsob k vyzkoušení si různých možností řešení plochy jak z pohledu kompozice, tak i určitého rytmu. Šablonu je také možné kombinovat s dalšími výtvarnými technikami. (Roeselová, 1996 str. 109)

V případě tisku z koláže žáci pracují s větším množstvím vystřižených prvků, které vzájemně komponují a lepí na papírový podklad vedle sebe, mohou je ale i překrývat a vrstvit. Takto vytvořená koláž pak funguje jako matrice. Je možné pracovat s různými

druhy papíru s odlišnou strukturou, která se projeví ve výsledném tisku. (Roeselová, 1996 str. 111)

Poslední technikou je papírořez, který na rozdíl od předchozích technik nespočívá ve vrstvení, ale v prořezávání papíru, přičemž vyříznutá místa matrice zůstanou neotřísťována. K jejímu zhotovení je nutný ostrý nástroj (řezák, žiletka), proto je tato technika vhodná až pro starší žáky, aby nedošlo k poranění. (Roeselová, 1996 str. 115)

Pokud bych měla celkově shrnout výhody výše zmíněných technik, patřila by k nim určitě nenáročnost na provedení z hlediska potřebného vybavení. Největší přínos pak vidím v možnosti experimentovat (různé způsoby tisku, nanášení barvy, využití různých druhů papíru atd.) a určité hravosti celého procesu tvorby.

9.1.2 Grafické techniky tisku z hloubky

Papír lze jako matici využít i k tisku z hloubky, tedy grafickou techniku reprodukcí stopu nástroje zanechanou v matici. Tisknutí hlubotiskových grafických listů je náročnější než tisk z výšky. Ideální je tisknout na provlhčený papír v tiskařském lisu.

Papírovou matici využívá papíroryt a lze ji do určité míry s vynaložením poměrně velké síly vytisknout i ručně. Ideální je rýt jehlou či jiným ostrým nástrojem do lakovaného lesklého papíru, aby bylo možné vytrít z plochy barvu a vytiskla se pouze vyrytá místa. (Roeselová, 1996 str. 124)

Papíroryt je velice pestrá technika vhodná k experimentování a zkoušení nejrůznějších možností výtvarného vyjadřování (druhy papíru, použité nástroje, jejich stopy, způsob rozrušování povrchu papíru, práce s barvou atd.).

9.2 Plastická a prostorová tvorba

Druhá skupina je zaměřena na využití papíru jakožto materiálu k plastické a prostorové tvorbě. Jedná se tedy o sochařský projev, který řeší určitými způsoby vztah materiálu, povrchu, objemu a prostoru. Práci s papírem v tomto pojetí dělíme do dvou oblastí – tvarování a konstruování. (Roeselová, 2006)

9.2.1 Tvarování

Tvarování je výtvarný postup, který je založen na aktivním přístupu k materiálu a vede k objevování jeho výrazových prostředků. Aby mohlo být rozvíjeno a uplatňováno individuální citění a myšlení v této oblasti výtvarné tvorby, je třeba si uvědomit, s jakým materiálem pracujeme, a respektovat jeho výtvarné kvality a vlastnosti. Pochopení daného materiálu lze nejlépe dosáhnout prostřednictvím nezávazných výtvarných her založených na experimentování, poznávání vlastností materiálu, ověřování jeho možností a výrazových účinků.

Teprve poté je vhodné přejít k vyjadřování určitého obsahu, tedy k tvorbě motivované okolním světem, a to na základě představ či pozorování skutečnosti. Realitu však nelze tímto způsobem přesně vystihnout, proto jsou využívány různé formy stylizace. (Roeselová, 1996 stránky 146,147)

Tvarování umožňuje dvě formy vyjádření – dynamickou, kdy papír vystupuje jako sochařský materiál, který navozuje haptické i emocionální reakce, či racionální, která pracuje s jednoduchostí tvarů a poměrně strohým působením. Jedná se například o stříhanou plastiku, která je založena na skládání, ohýbání, stříhání a lepení. Na druhou stranu vystřihování prvků může mít i dekorativní funkci, například pokud jsou prvky aplikovány v určitém rytmu, tak mohou působit velmi zajímavě. (Roeselová, 1996 str. 168)

Papír je výrazově mnohotvárný, lze s ním pracovat jako s neurčitou hmotou či jako s pevným sochařským tvarem, proto je k tvarování velmi vhodný. Žáci s ním mohou pracovat spontánně a bezprostředně. Lze ho mačkat, trhat, vrstvit, destruovat či jinak živelně tvarovat vzhledem ke zvolenému druhu papíru. U starších žáků se však tento přístup může potýkat s problémem, že dítě považuje papír pouze za ohraničenou plochu dané velikosti a brání se přijmout jistou dvojtvárnost tohoto materiálu – tedy i jeho plastické možnosti. (Roeselová, 1996 str. 168)

Tvarování může mít reliéfní podobu, která umožňuje více se zaměřit na výtvarné vyznění materiálu a vytvoření nových hodnot. Papír tvarovaný nejrůznějšími způsoby se lepí na podložku z tužšího papíru, na závěr je možné reliéf kolorovat či nechat vyniknout původní barevnost papíru. (Roeselová, 2006 str. 56)

Druhou možností je prostorová podoba, která vyžaduje racionálnější přístup, jelikož je nutné skloubit výtvarné působení s vhodným technickým řešením (např. stabilita). Větší plastiky vyžadují vnitřní konstrukci (z drátu, ovázaných novin, kartonu atd), na kterou se následně nabalují vrstvy papíru, čímž dostává plastika přesnější tvar. (Roeselová, 1996 stránky 165, 166, 167)

Na hranici tvarování a modelování se nachází technika kašírování, kterou lze využít k vytvoření i rozměrných plastik, a práce s papírovinou, která je vhodná k reliéfní tvorbě. Těmto technikám se budu více věnovat v didaktické části práce.

9.2.2 Konstruování

Konstruováním je rozvíjeno prostorové a kompoziční myšlení. Je založené na sestavování a skládání objektu z daných prvků. Důležitá je vhodná volba jednotlivých prvků z hlediska barvy, tvaru či velikosti, která ovlivňuje výsledné vyznění prostorové kompozice, záměrné práce s rytmem a využívání opakování podporující dynamiku kompozice. Jako výchozí prvky lze využít již vyrobené papírové předměty (např. krabičky, ruličky) či vytvořit vlastní prvky vystříháním tvarů z tvrdšího papíru, které do sebe lze zaklesávat. (Roeselová, 1996 stránky 182,183)

9.3 Papír v artefiletice

Papír lze uplatnit i v jiném, než klasickém pojetí výtvarné tvorby v rámci výuky výtvarné výchovy, a to konkrétně v artefiletice. Papír a obecně jakýkoliv výtvarný materiál toto pojetí vnímá jako prostředek k vyjádření pocitů, myšlenek a vnitřních stavů tvůrce. Není záměrem dokonalé zvládnutí výtvarných technik, na druhou stranu jistá míra jejich osvojení je potřebná, aby nedocházelo k omezení autentického výrazu.

„Technika je nástrojem pro sdělení nevyslovitelného, proto má být přijata za vlastní a zažita ve své podstatě.“, uvádí Jan Slavík v kapitole Artefiletika knihy Proudý ve výtvarné výchově. (Roeselová, 2000 str. 197)

Z té samé publikace si vypůjčím i definici artefiletiky, která mi přijde velmi výstižná. Jan Slavík o ní říká: *„Dotýká se hranic s arteterapií a obrací se především k autentickému zážitkovému poznání člověka a jeho kultury, k rozvíjení emocionálních, sociálních, a tvořivých stránek lidské osobnosti.“*

Papír lze využít v mnoha artefieticky pojatých aktivitách. Jeho výhodou je způsob, kterým s ním lze pracovat. Můžeme ho snadno tvarovat a přetvářet vlastní rukou, něco jím vyjádřit. Dalším plusem je i jeho dostupnost, je možné využívat různé druhy, odštířky či znovu použít papírové obaly. Několik aktivit, ve kterých je papír v roli hlavního média, je uvedeno v publikaci s názvem Výtvarné čarování, která je zaměřena na žáky předškolního a mladšího školního věku, tedy na děti navštěvující mateřské školy a první stupeň základních škol. (Slavíková, 2010 str. 8) Jeden z námětů pro artefieticky pojatou hodinu přestavím níže.

Celá aktivita začíná motivační pohádkou O zakletém království, které se stává impulzem pro tvůrčí aktivitu. Pohádka vypráví příběh o papírovém království, které zlý kouzelník zaklel do papírového smetiště. Všichni čekali na to, až se objeví někdo statečný a pořádný, kdo by našel v nepořádku cestu a království zachránil. Jednoho dne se někdo takový objevil a přišel na způsob, kterým by se to mohlo povést - použitím nůžek a lepidla nalezených v opuštěné v papírové krabici.

Následuje část vyprávění, která žáky vyzývá k aktivitě- k tomu, aby pomohli království vysvobodit prostřednictvím tvořivé činnosti, konkrétně přetvářením nejrůznějších papírových obalů a listů, které jsou ve třídě rozmístěny kolem krabice s nástroji, o které se žáci dozvěděli během vyprávění.

Tvůrčí aktivita probíhá ve více krocích. Nejprve mají žáci za úkol vytvořit papírové stopy, pomocí nichž se stanou neviditelnými a kouzelníka přelstí. Následuje vytváření krajiny, za kterou se nachází zakleté království. Trháním, mačkáním či jiným upravováním papíru děti vytváří různé prvky, které se v ní nachází- kopce, stromy, cesty atd. Poté přichází na řadu tvorba papírového království.

Celá aktivita by měla být zakončena reflexí, během níž se žáci s učitelem navrátí k tvorbě, jejíž průběh společně rozeberou a zhodnotí pomocí reflektivních otázek (např. Podařilo se vám kouzelníka přelstít? Jak jste to udělali? Co byste příště udělali jinak proč?).

Jelikož se artefietické pojetí výchovy zabývá jak tvůrčí činností, která vede k poznávání sebe sama, tak i širšími kulturními souvislostmi, je vhodné zařadit s určitým předstihem před samotnou aktivitu diskuzi např. o středověkých hradech, která žáky seznámí s jejich podobou, tedy informacemi, se kterými poté mohou pracovat a využívat je.

Všechny fáze tvůrčí aktivity vedou k osobnostnímu rozvoji žáka, jehož složky vyjadřují dílčí vzdělávací cíle. Konkrétně se jedná o rozvoj tvořivosti, rozvoj komunikativních a kooperativních dovedností, rozvoj schopnosti sebeovládání a kultivovaného projevu. Během aktivity se žáci musí domluvit, jak budou postupovat, kdo bude mít na starosti jaký úkol. Na základě svých potřeb mají možnost samostatně se rozhodnout, zda-li budou pracovat samostatně či ve skupinkách. Důležité však je, aby si uvědomili, že každý z nich zastává důležitou roli z hlediska celkové tvorby. Závažnost každé aktivity by měl vyzdvihovat i učitel, a to i v případě, že někteří žáci volí jednoduché činnosti. Učitel by měl být po celou dobu přítomen a pozorovat průběh činnosti i jednání každého z žáků (rozdělení úkolů, vznik skupin, vůdčí typy dětí, případné konflikty atd.), aby mohl v případě potřeby kdykoliv zasáhnout a situaci zkorigovat (např. v případě opakovaného neúspěšného pokusu může nenásilně předložit alternativní možnost řešení). (Slavíková, 2010 stránky 21-23)

Didaktická část

10 Popis návrhu výtvarné aktivity

Didaktická a praktická část práce navazuje na teoretickou část jak co se týče použitého materiálu, tak i tématu. Celkovým tématem všech na sebe navazujících výtvarných aktivit tvořících tématicko-metodickou řadu je dřevo, stejně tak, jako je dřevo základní surovinou pro výrobu papíru. Zároveň je papír hlavním materiálem, se kterým žáci mají pracovat.

Zaměřuji se na dřevo v jeho základní podobě, tedy v podobě stromu, přičemž konkrétním námětem je kůra. Důraz je kladen především na strukturu a její poznávání prostřednictvím dvou hlavních smyslů- zraku a hmatu. Aktivity jsou koncipovány tak, aby se žák zaměřil na to, čemu v běžném životě nevěnuje zvýšenou pozornost. Zároveň je přítomný edukační a enviromentální podtext rozvíjející pozitivní přístup k ochraně přírody, ekologii a recyklaci nenásilnou formou v úvodní části aktivity.

Po úvodní a motivační části následuje samotná tvůrčí činnost.

Důraz je kladen na rozvoj otevřenosti jedince k prostředí, v němž se nachází, a citlivého vnímání. (Roeselová, 2006 str. 41) Žák postupně zkoumá kůru z různých pohledů- poznává její povrch, strukturu, uspořádání, systém, rytmus, tvar, zamýšlí se nad tím, jak na ně kůra působí, co jim připomíná. Učí se vnímat hmatové podněty, popsat je a zaznamenat je. Proces, experimentování s materiálem a prožitek, který aktivita přináší, je důležitější než podoba výsledku.

Níže uvádím návaznost na RVP ZV.

Výchovně-vzdělávací cíle: RVP ZV (1. stupeň, 2. období)

- VV-5-1-01: při vlastních tvůrčích činnostech užívá prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů
- VV-5-1-02: při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se zaměřuje na projevení vlastních zkušeností

- VV-5-1-03: nalézají vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě
- VV-5-1-04: osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky
- VV-5-1-06: nalézají a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil

Učivo

- Rozvíjení smyslové citlivosti
 - prvky vizuálně obrazného vyjádření –linie, tvary, objemy, světlostní a barevné kvality, textury –jejich jednoduché vztahy (podobnost, kontrast, rytmus), jejich kombinace a proměny v ploše, objemu a prostoru
 - uspořádání objektů do celků –uspořádání na základě jejich výraznosti, velikosti a vzájemného postavení ve statickém a dynamickém vyjádření
 - reflexe a vztahy zrakového vnímání ke vnímání ostatními smysly – vizuálně obrazná vyjádření podnětů hmatových, sluchových, pohybových, čichových, chuťových a vyjádření vizuálních podnětů prostředky vnímatelnými ostatními smysly

Klíčové kompetence

- Kompetence k učení
 - vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
 - samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti
- Kompetence k řešení problémů
 - vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k

objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému

- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

- Kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje

- Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají

- Kompetence občanské

- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

- Kompetence pracovní
 - používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
 - přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot

Mezioborové vazby

- propojení se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět
- Průřezová témata – Environmentální výchova

(RVP ZV, 2021)

11 Realizace výtvarné aktivity

Návrh výtvarné aktivity, která by mohla být náplní výukové jednotky výtvarné výchovy, jsem vyzkoušela jak na sobě, tak na dvou dalších participantech. Aktivitu si vyzkoušela 80ti letá žena (ve výpovědích dále značená jak Ž), která má k výtvarné tvorbě kladný vztah a 24 letý muž (ve výpovědích dále značen jako M), který se o umění a výtvarou tvorbu nijak nezajímá, ale nezaujímá vůči ní ani negativní postoj. Mohla jsem tak porovnávat přístup osob, které se od sebe liší věkem, pohlavím, vztahem k umění a výtvarné činnosti i mírou zkušeností s tvorbou.

Velký přínos vidím i v tom, že jsem si tak mohla ověřit vhodnost podoby výtvarné aktivity s ohledem na možnou realizaci návrhu ve výuce výtvarné výchovy ve škole. Díky tomu jsem nakonec došla k závěru, že bude nutné zamýšlené zadání v určitých částech upravit i přes to, že jsem se domnívala, že je výtvarná aktivita vhodně zvolená.

Problém spočíval z mého pohledu v tom, že jsem nebrala dostatečně v potaz rozdíly mezi úrovní mých zkušeností a zkušeností někoho, komu úkol zadávám. Ta může být značně odlišná a může se stát, že náročnost úkolu bude na některé žáky příliš vysoká, což může vést až k určitému znechucení, frustraci a ztráty zájmu o tvorbu. Samozřejmě jsem se snažila zvolit úroveň náročnosti a podobu výtvarné činnosti adekvátně k předpokládaným schopnostem a vstupním znalostem participantů, ale až během realizace návrhu jsem si uvědomila komplikace a nedostatky, se kterými jsem před tím nepočítala.

Během pozorování průběhu plnění úkolu a na základě reflexe tvorby jsem si uvědomila i to, že je důležité brát v potaz i vztah k tvoření, který osoby, jímž je úkol zadáván, mají. Když tento poznatek vztáhnu ke vzdělávání, tak je dle mého vhodné zadat jiné úkoly žákům, kteří se o umění a tvůrčí činnost nezajímají, a jiné například žákům škol s uměleckým zaměřením či základních uměleckých škol nebo dětem navštěvujících výtvarné kroužky v rámci neformálního vzdělávání.

Následující odstavce se týkají realizace výtvarného úkolu. Zmíním v nich jak poznatky získané během pozorování průběhu tvorby, tak i komentáře autorů. Na základě toho zhodnotím vhodnost aktivity, případně předložím její upravenou podobu.

11.1 Úvodní část

Úkol:

1. Zavřete oči a pokuste se vybavit si strom, který znáte, máte ho rádi nebo s ním máte spojený nějaký zážitek.
2. Rozhlédněte se kolem sebe a prohlédněte si stromy, které se nachází kolem vás. Vyberte si jeden, který se vám líbí.
3. Následuje stručné seznámení žáků s výrobou papíru formou adekvátní jejich věku a také krátké povídání k tématu recyklace papíru, tedy možnosti jak stromy kolem nás co nejvíce zachovat.

Motivace:

- Prožitek, zkušenost- vzpomínky
- Dřevo kolem nás- v přírodě, průmyslu a každodenním životě
- Příroda kolem nás
- Výroba papíru- dřevo jako hlavní surovina
- Recyklace- možnost dát starému papíru nový význam – ekologie, ochrana přírody

Brd'ο a papír- naučné video

- k dispozici na edukačním portálu České televize ČT Edu
- [Brd'ο a papír - ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](https://www.ceskatelevize.cz)
- určené pro první stupeň základní školy
- seznámení žáků se základními informacemi o papíru (historie, výroba, využití, papír v běžném životě, recyklace) (ČT Edu-Brd'ο a papír, 2021)

Obrázek 14: Ukázka z videa Brd'ο a papír

Klíčová slova:

- Papír, výroba, historie, využití, dřevo, strom, recyklace, video

Cílová skupina žáků:

- 5. třída

Časová náročnost:

- 45 minut

Vizuální kontext:

- Vzdělávací video
- Stromy v okolí
- Vzpomínky

Organizační forma výuky:

- Společná diskuze, výklad

Reflektivní otázky:

- Podařilo se vám si nějaký strom vybavit?
- Byl to nějaký konkrétní strom?
- Máte se stromy spojené nějaké zážitky?
- Jaký strom z okolí jste si vybrali a proč? Jak vypadá? Co se vám na něm líbí?
- Myslíte si, že jsou stromy v přírodě důležité?
- Co všechno se vyrábí ze dřeva?
- Vyrábí se ze dřeva i papír?
- Jaké druhy papíru znáte?
- K čemu se papír používá?
- Kam se papír vyhazuje?

11.2 Část č. 1- zkoumání kůry zrakem a hmatem

11.2.1 Příprava na výtvarnou činnost

Výtvarný námět:

Setkání se stromem

Výtvarný úkol:

Zkoumejte stromy kolem sebe, zaměřte se na jejich kůru. Pozorujte tvary, povrch, strukturu kmenů. Zkoumejte je zrakem i hmatem. Vyfoťte si místa, která vás zaujala.

Motivace:

- Prožitek, zkušenost- hmat, zrak, vzpomínky

Klíčová slova:

- Struktura, povrch, tvar, dřevo, hmat, dotyk, kůra, strom, fotografie

Cílová skupina žáků:

- 5. třída

Časová náročnost:

- 10 minut

Vizuální kontext:

- Kůra stromu

Výtvarné prostředky:

- Výtvarné prvky- prostor, hmota, objem, struktura
- Uspořádání prvků
- Výtvarné symboly- kůra, dřevo, letokruhy
- Procesy tvorby- náznak, napodobení, stylizace, zjednodušení- transformace skutečnosti

Pomůcky:

- Fotoaparát

Organizační forma výuky:

- Samostatná práce- samotná tvorba

Reflexivní otázky:

- Jaká je kůra stromu? Zjistil jsi o ní něco nového? Co ti připomíná? Jak na tebe působí?

Dílčí cíle

- Koncentrace pozornosti- zaměření se na pozorování povrchu, struktury, uspořádání, systému, tvaru, rytmu
- Schopnost popisovat, vyjadřovat se slovně, formulovat myšlenky

11.2.2 Dokumentace průběhu aktivity

Obrázek 15: Průběh aktivity—
žena

Obrázek 16: Výsledek aktivity—
žena

Obrázek 18: Průběh aktivity – muž

Obrázek 17: Výsledek aktivity –
muž

Jaká je kůra stromu? Zjistil jsi o ní něco nového? Co ti připomíná? Jak na tebe působí?

M: Hrubá, neorganizovaná, agresivní, jako tisíce prasklin a propastí

Ž: Hrubá, vrásčitá, odlupující se

S touto aktivitou neměli zúčastnění problém.

11.3 Část č. 2- frotáž

11.3.1 Příprava na výtvarnou činnost

Výtvarný námět:

Strom a jeho kůra- chaos či řád? Jak vypadá kůra na papíře?

Výtvarný úkol:

- Technikou frotáže zaznamenejte strukturu kůry. K dispozici máte několik druhů uhlů a rudek. S papírem můžete hýbat, různě ho natáčet a vybírat si místa, která se vám líbí a přijdou vám zajímavá.

Motivace:

- Poznávání stromů kolem nás
- Poskládání vlastní podoby kůry

Klíčová slova:

- Struktura, povrch, tvar, kůra, strom, představivost

Cílová skupina žáků:

- 5. třída

Časová náročnost:

- 10 minut

Vizuální kontext:

- Kůra stromu

Výtvarné prostředky:

- Výtvarné prvky- struktura
- Uspořádání prvků
- Výtvarné symboly- kůra
- Procesy tvorby- přenesení skutečnosti

Pomůcky:

- Papír, uhlí, rudka (různé druhy)

Organizační forma výuky:

- Samostatná práce

Reflektivní otázky:

- Jak se ti pracovalo?

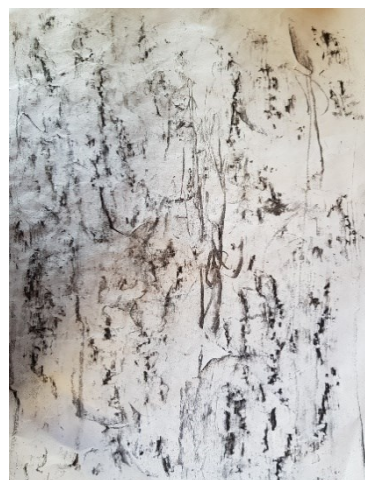
Dílčí cíle

- Zvládnutí postupu frotáže
- Výběr kresebných prostředků
- Výběr zajímavého místa

11.3.2 Dokumentace průběhu aktivity

Obrázek 20: Průběh aktivity – žena

Obrázek 19: Výsledek aktivity – žena

Obrázek 21: Průběh aktivity – muž

Obrázek 22: Výsledek aktivity – muž

Jak se vám pracovalo?

- Ž: *Krásně, mazalo se mi to, tak jsem si to přidržela.*
- Ž: *Vojta to dělal pečlivě, já jsem jela.*
- M: *Bál jsem se, že kdybych zatlačil, tak to protrhnu.*

Během této aktivity participanti museli vyřešit, jak s technikou frotáže pracovat, aby se jim povedlo zachytit strukturu kůry aniž by došlo k protržení papíru či rozmazání uhlu. Oba participanti se zaměřili pouze na jedno místo kůry.

11.4 Část č. 3- modelování

11.4.1 Příprava na výtvarnou činnost

Výtvarný námět:

Kůra z hlíny

Výtvarný úkol:

Vymodelujte z keramické hlíny povrch kůry stromu. Vycházejte z předešlého pozorování a vlastní představy o tom, jak kůra vypadá. Vytvořený reliéf vám bude sloužit jako forma pro následující aktivitu.

Motivace:

- Prožitek, zkušenost- hmat, vzpomínky
- Vytvoření vlastní podoby kůry na základě zkušenosti i představě

Klíčová slova:

- Kůra, struktura, tvar, hmota, hlína, materiál, dotyk, reliéf, modelování, povrch

Cílová skupina žáků:

- 5. třída

Časová náročnost:

- 30 minut

Vizuální kontext:

- Vlastní představa podoby kůry
- Vlastní pořizená fotodokumentace kůry- její skutečná podoba
- Ukázka reliéfu

Výtvarné prostředky:

- Výtvarné prvky- prostor, hmota, objem, struktura
- Uspořádání prvků
- Výtvarné symboly- kůra
- Procesy tvorby- náznak, napodobení, stylizace, zjednodušení- transformace skutečnosti

Pomůcky:

- Podložka, keramická hlína

Organizační forma výuky:

- Samostatná práce- samotná tvorba

Reflektivní otázky:

- Jak se ti pracovalo s keramickou hlínou?
- Jak jsi v této části postupoval?
- Snažil ses napodobit kůru stromu, kterou sis prohlížel, nebo sis vymyslel vlastní podobu?

Dílčí cíle

- Osvojení základů tvorby reliéfu
- Modelace kůry
- Stylizace skutečnosti- s ohledem na daný materiál
- Osobité vyjádření

11.4.2 Dokumentace průběhu aktivity

Obrázek 24: Průběh aktivity – žena

Obrázek 23: Výsledek aktivity – žena

Obrázek 25: Průběh aktivity – muž

Obrázek 26: Výsledek aktivity – muž

Reflexe participantů během tvorby:

M: *Já to nikdy neměl v ruce.*

Ž: *Ježíš, to je tvrdý.*

M: *To je jak s modelínou, s tou mi to taky nejde.*

M: *Já si s tím umím pohrát. Představuju si, jak když modeluju povrch Marsu a hned mi to jde.*

M: *To je jak modelovat na počítači akorát v reálném světě.*

Ž: *Vojta to má úplně dokonalý, musím mu to pochválit.*

M: *Jsem spokojený, je to příjemný na dotyk.*

Ž: *Dokud to neděláš, tak se to zdá takový jako jednoduchý...*

11.5 Část č. 4- kašírování

11.5.1 Příprava na výtvarnou činnost

Výtvarný námět:

Kůra z papíru

Výtvarný úkol:

Vytvořte kašírovaný reliéf. Hliněnou formu, kterou jste vymodelovali, důkladně překryjte igelitem a na něj nanášejte v několika vrstvách lepidlo a kousky novinového papíru. Lepidlo nanášejte na papír buď štětcem nebo do něj kousky novin namáčejte.

Motivace:

- Recyklace- možnost dát starému papíru nový význam – ekologie

Klíčová slova:

- Kůra, struktura, papír, povrch, tvar, forma, kašírování, reliéf

Cílová skupina žáků:

- 5. třída

Časová náročnost:

- 60 minut

Vizuální kontext:

- Ukázka reliéfu
- Ukázka kašírovaných objektů

Výtvarné prostředky:

- Výtvarné prvky- prostor, hmota, objem, struktura
- Uspořádání prvků
- Výtvarné symboly- kůra
- Procesy tvorby- náznak, napodobení, stylizace, zjednodušení- transformace skutečnosti

Pomůcky:

- Forma z hlíny vytvořená v předchozím kroku (aktivita č. 3), novinový papír natrhaný na kousky, tenký igelit (např. igelitový sáček), tekuté lepidlo, štětec, kalíšek na lepidlo

Organizační forma výuky:

- Skupinová práce- příprava materiálu- trhání novinového papíru
- Samostatná práce- samotná tvorba

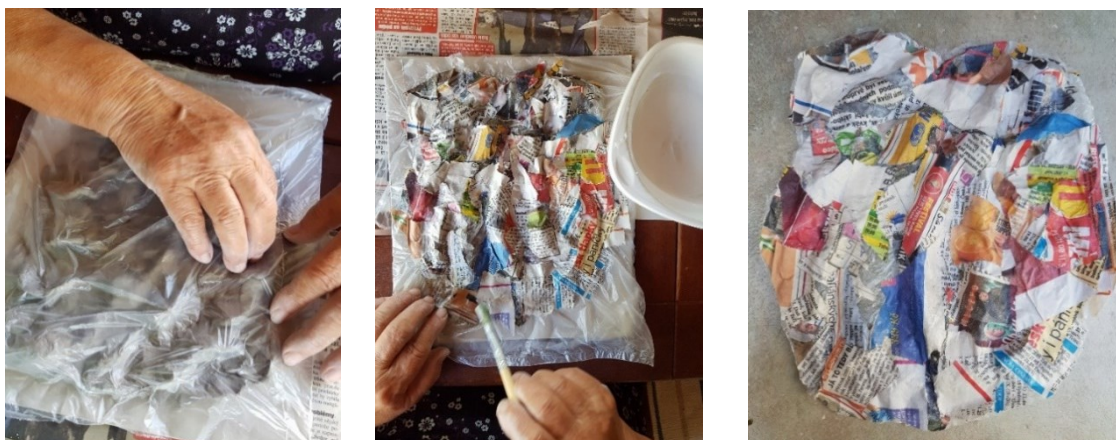
Reflektivní otázky:

- Jak se ti pracovalo?

Dílčí cíle

- Osvojení techniky kašírování
- Uvědomění se možností využití starého papíru k vytvoření nového výrobku

11.5.2 Dokumentace průběhu aktivity

Obrázek 27: Aktivita – žena

Obrázek 28: Aktivita – muž

M: Tahle část mě nebaví, jsem z toho opatlanej a klouže mi to.

V této části byly zřetelné největší rozdíly v jednotlivých přístupech k práci a celkového postoje k úkolu, které dle mého názoru vycházely především ze zkušeností participantů a celkovému vztahu k aktivitám tohoto typu. Byl zajímavé pozorovat jejich způsob práce a porovnávat ho se svým. Například to, že já jsem často nanášela lepidlo prsty nebo jsem v něm papíry namáčela a pak rukama vyhlazovala povrch, místo toho, abych pracovala pouze štětcem. Zjistila jsem, že někomu to může být nepříjemné. Pokud bych tuto aktivitu ve finálním návrhu zachovala, bylo by dle mého názoru vhodné realizovat ho s žáky druhého stupně ZŠ či gymnázia, ještě lépe možná s žáky výtvarného kroužku.

11.6 Nový návrh aktivity č. 4 (č. 4 II.)

Vzhledem k tomu, že technika kaširování nebyla participanty přijata zcela pozitivně, rozhodla jsem se tuto část zadání upravit. Snažila jsem se najít způsob, jak s papírem pracovat přímo jako se sochařským materiálem, bez nutnosti použití formy či vnitřního zpevnění. Vzhledem k tomu, že je výtvarná úloha zaměřená na tvorbu reliéfu, tedy plastiky vystupující z rovny plochy, byl tento způsob práce s papírem možný. (Roeselová, 2006 str. 11)

Rozhodla jsem se, že využiji techniku, se kterou již mám zkušenosti a využívala jsem ji ke stejnému typu úkolu. Jedná se o modelování z papírové hmoty, která je vytvořena z novinového papíru, vody a tapetového lepidla. Podobné využití papíru je uvedeno i v několika publikacích, například v knize Nové nápady pro starý papír, která přináší inspiraci učitelům základních škol a vedoucím výtvarných kroužků, kde se technika nazývá litý papír. Ten je tvořen pouze z novinového papíru, který je rozmočený ve vodě a následně rozmixovaný, a je využit jako alternativní materiál sádry k výrobě odlitků. (Petržela, 2008) Tím, že se papírová hmota pěchuje do formiček, není nutné k novinám přidávat další pojící přísady. K tvorbě reliéfu to vak bylo nutné.

Zvolila jsem lepidlo na tapety, které je z mého pohledu nejvhodnější. Má vhodnou konzistenci, je ředitelné vodou, určené pro lepení papíru a je snadno dostupné ve velkých baleních v běžných hobby marketech za příznivou cenu. Novinová hmota je pak více tvárná a po vyschnutí se nerozpadá, k čemuž bez použití lepidla docházelo.

11.6.1 Postup

Novinový papír natrháme na malé kousky (Obr. 37), zalejeme teplou vodou tak, aby byl všechen ponořený, a necháme ho rozmočit (Obr. 38). Namočený papír pak trháme na ještě menší kousky, přidáme tapetové lepidlo a směs promícháme (Obr. 39). Přípravu velkého množství směsi je možné usnadnit a urychlit použitím mixéru. Tekutiny a lepidla přidáváme takové množství, aby vznikla hmota, kterou bude možné tvarovat na podkladu.

V tomto případě byla použita podložka z tvrdého kartonu, hmotu jsem nabírala po troškách přímo z nádoby, ve které jsem ji připravovala, a před tvarováním ještě vždy trochu

vymačkala, abych ji zbavila přebytečné vody. Karton sloužící jako podklad by měl být dostatečně tvrdý, aby se výsledný reliéf příliš nezvlnil. Pro snadnou manipulaci s vytvořeným ještě mokřým reliéfem jsem podložku položila na kus igelitu.

11.6.2 Příprava na výtvarnou činnost

Výtvarný námět:

Kůra z papíru

Výtvarný úkol:

Vymodelujte z papírové hmoty kůru stromu. Vycházejte z předešlého pozorování a vlastní představy o tom, jak kůra vypadá.

Motivace:

- Dřevo kolem nás- v přírodě i průmyslu
- Příroda kolem nás- stromy- Objev a prozkoumej stromy, které se kolem tebe nachází
- Prožitek, zkušenost- hmat, zrak, vzpomínky
- Výroba papíru- dřevo jako hlavní surovina
- Recyklace- možnost dát starému papíru nový význam – ekologie

Klíčová slova:

- Kůra, tvar, hmota, materiál, rytmus, seskupení, papír

Cílová skupina žáků:

- 5. třída

Časová náročnost:

- 30 minut

Vizuální kontext:

- Vlastní představa podoby kůry
- Vlastní pořádaná fotodokumentace kůry-její skutečná podoba
- Ukázka reliéfu

Výtvarné prostředky:

- Výtvarné prvky- prostor, hmota, objem, struktura
- Uspořádání prvků
- Výtvarné symboly- kůra, dřevo, letokruhy
- Procesy tvorby- náznak, napodobení, stylizace, zjednodušení- transformace skutečnosti

Pomůcky:

- Noviny, velká nádoba, tvrdý karton, tapetové lepidlo, igelit, voda, (starý mixér)

Organizační forma výuky:

- Samostatná práce- domácí úkol- natrhání novin na kousky
- Skupinová práce- příprava papírové hmoty
- Samostatná práce- samotná tvorba

Reflexivní otázky:

- Jak se ti pracovalo s papírovou hmotou? Jak jsi v této části postupoval? Snažil ses napodobit kůru stromu, kterou sis prohlížel, nebo sis vymyslel vlastní podobu?
- Co se ti dařilo? Co se ti dařilo méně?

Dílčí cíle

- Osvojení základů tvorby reliéfu
- Modelace kůry
- Stylizace skutečnosti- s ohledem na daný materiál
- Osobité vyjádření

11.6.3 Dokumentace průběhu aktivity

Obrázek 29: Výroba papírové hmoty – krok č.1,2,3

Obrázek 30: Průběh aktivity – muž, autorka BP

Obrázek 31: Průběh aktivity – muž

Obrázek 32: Výsledky aktivity – muž

Obrázek 33: Aktivita – žena

V: Sice to nejde udělat tak přesně, ale baví mě to mnohem víc než to první, to lepení mi vůbec nešlo.

Tato úloha splnila má očekávání více než první varianta a participanty, kteří vyzkoušeli obě dvě metody, byla ohodnocena jako zábavnější. Dle mého úsudku to bylo tím, že je méně náročná a to jak z hlediska času, tak postupu a vyžaduje méně předchozích zkušeností. Vhodnější je i proto, že větší roli hraje samotný papír jako materiál a větší důraz je kladen na proces tvorby včetně hledání možných způsobů práce a experimentů, než výsledná podoba artefaktu.

Tento přístup technika kašírování tolik neumožňuje. Pokud bych se techniku kašírování rozhodla ponechat, nahradila bych lepidlo Herkules tapetovým lepidlem, což by práci výrazně ulehčilo. Tapetové lepidlo je řidší, tudíž by se do něj mohl novinový papír snadněji namáčet. Také se méně lepí na prsty, proto je práce s ním příjemnější.

Praktická část

12 Vlastní realizace výtvarné aktivity

Návrh zadání jsem sama zpracovala v praktické části bakalářské práce s tím rozdílem, že jsem více rozvinula jeho poslední část, tedy modelování reliéfu z papírové hmoty.

Reflexe v průběhu tvorby

Jak vypadá skutečná kůra stromu? Jak vypadá kůra třešně, kterou jsem si prohlížela? Snažím se vytvořit určitý rytmus, pracuji s výškou vystouplých částí. Nabírám si papír, trochu ho vyždímám, abych tam neměla moc vody. Snažím se papír umačkat, aby tvar držel co nejvíce a všechny záhyby vynikly. Baví mě si vymýšlet vlastní strukturu kůry. Něco poskládám vodorovně, něco svisle, ale musím to mezi sebou propojit. Na dalších reliéfech zkusím kůru vymodelovat zase trochu jinak. Některé prohlubně ještě zvětším.

Reflexe po skončení tvorby

Vypadá to jako skutečná kůra? Tenhle kousek možná ne, možná jsem to měla udělat jinak. Vlastně to ale asi nevádí. Jedna část papíru má trochu jinou barvu. Pracovalo se mi ale dobře, takhle to bude určitě lepší.

Reflexe s odstupem

S reliéfy jsem spokojená. Papír drží a nikde se nedrolí. Některý se trochu zkroutil, ale myslím si, že to až tolik nevádí. Všechny reliéfy působí živě díky dynamickému uspořádání prvků o různém tvaru a různé výšce jednotlivých výstupů. Kůra může být přeci různá a lišit se nejen u jednotlivých druhů, ale i u konkrétních stromů jednoho druhu. Každý kousek skutečné kůry je originální a jedinečný, proto neexistuje dobré a špatné řešení reliéfu. Různorodost a hravost je jedna z věcí, která se mi na reliéfech líbí nejvíce. S papírovou hmotou se mi pracovalo velmi dobře a jsem přesvědčená, že i pro žáky bude tato varianta zábavnější a vhodnější než původně zamýšlené kašírování.

Obrázek 34: aktivita č. 1- autorka BP

Obrázek 35: aktivita č. 2- autorka BP

Obrázek 36: Obrázek 49: aktivita č. 3- autorka BP

Obrázek 37: aktivita č. 4 - autorka BP

Obrázek 38: aktivita č. 4 - autorka BP

Obrázek 39: aktivita č. 4 II.- autorka BP

Obrázek 40: aktivita č. 4 II.- autorka BP

Obrázek 41: aktivita č. 4 II.- autorka BP

Obrázek 42: aktivita č. 4 II.- autorka BP

Závěr

V bakalářské práci Papír jako médium ve výtvarné tvorbě jsem na papír nahlížela z dvou úhlů pohledu, které jsou zaznamenány v její teoretické části. Nejprve k papíru přistupuji jako k materiálu, který zásadně ovlivnil celou společnost. V jednotlivých kapitolách se zaměřuji na vznik a význam papíru, jeho charakteristice a klasifikaci, nahlížím do historie na vývoj papírnictví a popisuji současné postupy průmyslové výroby. Stručně poukazuji také na důležitost recyklace papíru.

Následující kapitoly se zabývají papírem jakožto materiálem, který nenalezl uplatnění pouze v každodenním životě, ale i ve výtvarné tvorbě, a to zejména díky svým vlastnostem, jako je tvárnost a množství způsobů, jak s ním pracovat.

Bohatý potenciál papíru k výtvarnému využití potvrzují kapitolou Papír jako médium ve výtvarném umění. V kapitole s názvem Papír jako médium ve výtvarné výchově pak představuji řadu výtvarných technik, které papír využívají jako svébytné výtvarné médium. Jsou rozděleny do dvou hlavních skupin. První z nich tvoří plošné výtvarné techniky týkající se grafické tvorby, které dále dělím na tisk z výšky a tisk z hloubky. Jednotlivé techniky jsou v práci popsány včetně jejich výhod i úskalí, na které je během tvorby možné narazit. Druhá skupina je zaměřena na využití papíru jako materiálu k prostorové a plastické tvorbě. Zabývám se v ní dvěma oblastmi – tvarováním a konstruováním. Všechny techniky, které v kapitole uvádím, lze dle mého názoru velmi dobře využít v hodinách výtvarné výchovy. Poslední podkapitola se zaměřuje na další oblast vzdělávání, pro níž je papír velmi vhodný materiál, a to artefietiku.

V didaktické části práce jsem propojila oba výše zmíněné přístupy k papíru a vytvořila návrh výtvarné aktivity, který obsahuje nejen tvůrčí, ale i edukační složku a rozvíjí tak osobnost žáka z více hledisek. Návrh aktivity jsem ověřila na dvou participantech, díky čemuž jsem si uvědomila některé jeho nedostatky. Na základě toho jsem pak vytvořila finální podobu aktivity.

Práci s tímto materiálem jsem si během let, kdy se věnuji výtvarné tvorbě, velice oblíbila. Výběr výtvarných aktivit zaměřených na práci s papírem uvádím v autorském portfoliu v příloze bakalářské práce.

V textu byly naplněny všechny cíle teoretické i didaktické části bakalářské práce, které jsem v jejím úvodu stanovila.

13 Reference

Citace

O nás 2017, KRPA Holding. [Online] [Citace: 28. 6 2022.] Dostupné z: <http://www.krpa.cz/cs/o-nas>.

Brďo a papír, 2021. ČT edu. [Online] [Citace: 7. 7. 2022.] Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/4423-brdo-a-papir?vsrc=vyhledavani&vsruid=brdo+a+pap%C3%ADr>.

ČTK, 2014. Ve věku 87 dnes zemřela výtvarnice Adriena Šimotová. Archiweb.cz. [Online] [Citace: 15. 5. 2022.] Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/home/ve-veku-87-dnes-zemrela-vytvarnice-adriena-simotova>.

Slavická, Milena, Dvořáková, Eva, 2020. Její umělecký úspěch provázely dvě osobní tragédie. Český rozhlas. [Online] [Citace: 15. 5. 2022.] Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jeji-umelecky-uspech-provazely-dve-osobni-tragedie-osudove-zeny-vytvarnice-7698888>.

Historie, 2014. Ruční papírna Velké Losiny. [Online] [Citace: 30. 6 2022.] Dostupné z: <https://www.rpvl.cz/cz/rucni-papirna/historie>.

Hvízd'ala, Karel, 2020. Andriena Šimotová: Nedávat utrpení na odív. Respekt.cz. [Online] [Citace: 15.5. 2022.] Dostupné z: <https://www.respekt.cz/special/2015/promeny/adriena-simotova-nedavat-utrpeni-na-odiv>.

Jak se vyrábí papír, 2019. dřevo je cesta. [Online] [Citace: 30.6. 2022] Dostupné z: <https://www.drevojecesta.cz/aktuality/jak-se-vyrabi-papir>.

Jiří Kolář Slovník Metod, 2021. Museum Kampa. [Online] [Citace: 7.5. 2022] Dostupné z: <https://www.museumkampa.cz/vystava/kolar/>.

Kocman, Jiří H. 2011. Médium papír. Brno: VUTIUM, 2011. ISBN 978-80-214-4342-6..

Machalický, Jiří, 2022. Jiří Kolář. Artlist-Centrum pro současné umění Praha. [Online] [Citace: 1.6. 2022] Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-kolar-3993/>.

Petržela, Zdeněk. 2008. Nové nápady pro starý papír. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-478-6.

Písaříková, Jana, 2016. Jiří Hynek Kocman Artlist-Centrum pro současné umění Praha. [Online] [Citace: 1.6. 2022] Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-hynek-kocman-108641/>.

Prášilová, Jana a Kameníček, Jiří. 2013. Výroba papíru-text pro učitele. Olomouc: autor neznámý, 2013.

Raimanová, Ivona, 2015. Adriena Šimotová. Artlist-Centrum pro současné umění Praha. [Online] [Citace: 1.6. 2022] Dostupné z: <https://www.artlist.cz/adriena-simotova-934/>.

Roeselová, Věra. 2004. Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově. Praha: SARA, 2004. ISBN 80-902267-5-2.

—. 2006. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-254-7.

—. 2000. Proudové výtvarné výchově. Praha: SARA, 2000. ISBN 80-902267-3-6.

—. 1996. Techniky ve výtvarné výchově. Praha: Praha: Sarah, 1996. ISBN 80-902267-1-X.

RVP ZV, 2021. Edu.cz. [Online] [Citace: 29. 6 2022.] Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

Slavíková, Vladimíra. 2010. Výtvarné čarování. Úvaly: Albra, 2010. ISBN 978-80-7361-079-1.

Šalda, Jaroslav. 1962. Papír, kartón, lepenka: pomocná kniha pro střední průmyslové školy, odborné učiliště a učňovské školy oboru papírenského a polygrafického. Praha: Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1962.

Výroba papíru, 2015. ELUC. [Online] [Citace: 29. 6 2022.] Dostupné z: <https://eluc.ikap.cz/verejne/lekce/2541>.

Výrobky a služby, 2014. Ruční papírna Velké Losiny. [Online] [Citace: 30. 6 2022.] Dostupné z: <https://www.rpvl.cz/cz/vyrobky-a-sluzby/workshopy>.

Zuman, František. 1947. Knížka o papíru. Praha: autor neznámý, 1947.

Zuman, František, Vykydal, Miroslav a Korda, Josef. 1983. Papír: historie řemesla a výrobní techniky. Praha: Praha: s.n., 1983.

Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka využití papíru ve vlastní tvorbě

Seznam obrázků

Obrázek 1: Druhy vlnité lepenky

Obrázek 2: Stoupy v papírně

Obrázek 3: Holendr

Obrázek 4: Ruční papírna Velké Losiny

Obrázek 5: Schéma výroby papíru

Obrázek 6: Papírenský stroj s podélným sítem

Obrázek 7: Tvář, Adriena Šimotová, 1986

Obrázek 8: Strach, Adriena Šimotová, 1984

Obrázek 9: Adriena Šimotová ve svém ateliéru

Obrázek 10: Rozhovor, Adriena Šimotová, 1994

Obrázek 11: From Tea to Blue Book, Jiří Hynek Kocman, 2008

Obrázek 12: Jednou i ty posluž múze, Jiří Kolář, 1962

Obrázek 13: Dvojstrovní jablko, Jiří Kolář, 1967

Obrázek 14: Ukázka z videa Brd'ó a papír

Obrázek 15: Průběh aktivity—žena

Obrázek 16: Výsledek aktivity – žena

Obrázek 17: Výsledek aktivity – muž

Obrázek 18: Průběh aktivity – muž

Obrázek 19: Výsledek aktivity – žena

Obrázek 20: Průběh aktivity – žena

Obrázek 21: Průběh aktivity – muž

Obrázek 22: Výsledek aktivity – muž
Obrázek 23: Výsledek aktivity – žena
Obrázek 24: Průběh aktivity – žena
Obrázek 25: Průběh aktivity – muž
Obrázek 26: Výsledek aktivity – muž
Obrázek 27: Aktivita – žena
Obrázek 28: Aktivita – muž
Obrázek 29: Výroba papírové hmoty – krok č.1,2,3
Obrázek 30: Průběh aktivity – muž, autorka BP
Obrázek 31: Průběh aktivity – muž
Obrázek 32: Výsledek aktivity – muž
Obrázek 33: Aktivita – žena
Obrázek 34: aktivita č. 1- autorka BP
Obrázek 35: aktivita č. 2- autorka BP
Obrázek 36: Obrázek 49: aktivita č. 3- autorka BP
Obrázek 37: aktivita č. 4 - autorka BP
Obrázek 38: aktivita č. 4 - autorka BP
Obrázek 39: aktivita č. 4 II.- autorka BP
Obrázek 40: aktivita č. 4 II.- autorka BP
Obrázek 41: aktivita č. 4 II.- autorka BP
Obrázek 42: aktivita č. 4 II.- autorka BP
Obrázek 43: Reliéf-práce s papírovinou
Obrázek 44: Maska – perforovaný papír
Obrázek 45: Konstruovaný objekt z trojúhelníků
Obrázek 46: Konstruovaný objekt z čtyřúhelníků
Obrázek 47: Konstruovaný objekt z kruhových tvarů
Obrázek 48: Kaširovaný reliéf
Obrázek 49: Kaširovaná maska
Obrázek 50: Kartonový objekt
Obrázek 51: Instalace
Obrázek 52: Závěsný objekt

Zdroje obrazové dokumentace

Obrázek č. 1 z knihy PAPÍR, KARÓN, LEPENKA: POMOCNÁ KNIHA PRO STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÉ ŠKOLY, ODBORNÁ UČELIŠTĚ A UČŇOVSKÉ ŠKOLY OBORU PAPIRENSKÉHO A POLYGRAFICKÉHO, Jaroslav Šalda, str. 294

Obrázek č. 2, 3 z knihy KNÍŽKA O PAPÍRU, František Zuman, str. 98

Obrázek č. 4 Ruční papírna. Heliosjeseniky.cz [online] [Citace: 10.6. 2022]. Dostupné z: [rucni-papirna_825x.JPG \(825×548\) \(heliosjeseniky.cz\)](#)

Obrázek č. 5 Výroba papíru, 2015. ELUC. [Online] [Citace: 29. 6 2022.] Dostupné z: [700x300xcontent_Obr_zek1.png.pagespeed.ic.C4Mhz34mXd.webp \(800×374\) \(ikap.cz\)](#).

Obrázek č. 6 Prášilová, Jana a Kameníček, Jiří. 2013. Výroba papíru-text pro učitele. Olomouc: autor neznámý, 2013.

Obrázek č. 7 Tvář. Sanquis.cz [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z: <http://www.address.cz/data/www.sanquis.cz/files/5093.jpg>

Obrázek č. 8 Strach. Sanquis.cz [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z: <http://www.address.cz/data/www.sanquis.cz/files/5096.jpg>

Obrázek č. 9 Adriena Šimotová ve svém ateliéru. Artplus.cz [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z: <https://www.artplus.cz/uploads/articleGallery/2102/1.jpg>

Obrázek č. 10 Rozhovor, Adriena Šimotová. Artplus.cz [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z: <https://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/papirove-sochy-adrieny-simotove>

Obrázek č. 11 Jiří Hynek Kocman, 2008. From Tea to Blue Book [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z: https://www.artlist.cz/typo3temp/_processed_/csm_Tea_Blue_Book_foto_65c49a40bc.jpg

Obrázek č. 12 Jiří Kolář, 1962. Jednou i ty posluž múze. [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%99%C3%AD_Kol%C3%A1%C5%99#/media/Soubor:13._Ji%C5%99%C3%AD_Kol%C3%A1%C5%99,_Jednou_i_ty_poslu%C5%BE_m%C3%BAze_\(1962\),_muchl%C3%A1%C5%BE.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%99%C3%AD_Kol%C3%A1%C5%99#/media/Soubor:13._Ji%C5%99%C3%AD_Kol%C3%A1%C5%99,_Jednou_i_ty_poslu%C5%BE_m%C3%BAze_(1962),_muchl%C3%A1%C5%BE.jpg).

Obrázek č. 13 Jiří Kolář, 1962. Dvojostrovní jablko. [online] [Citace: 2.6.2022] Dostupné z: [Dvojostrovní jablko - Jiří Kolář \(1914–2002\) | 1. Art Consulting \(acb.cz\)](#)

Obrázek č. 14 Brd'o a papír, 2021. ČT edu. [Online] [Citace: 7. 7. 2022.] Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/4423-brdo-a-papir?vsrc=vyhledavani&vsrid=brdo+a+pap%C3%ADr>.

Obrázek č. 15-52 z archivu autorky BP

14 Příloha 1: Ukázky využití papíru ve vlastní tvorbě

S papírem jakožto hlavním výtvarným materiálem jsem ve své tvorbě během dřívějších let pracovala již několikrát. Využívala jsem ho v různých formách a k různorodým výtvarným aktivitám. Níže uvádím příklady několika z nich, jelikož si myslím, že tak lze ukázat bohatý potenciál využití tohoto materiálu ve výuce výtvarné výchovy v rámci níž většina těchto prací vznikla, a to jak vzhledem k typům výtvarné aktivity, tak i k věku žáků, pro které jsou úkoly určeny. V textu nebudu citovat přesné znění zadání, výtvarný úkol představím vlastními slovy, reflektuji průběh tvorby a doplním obrazovou dokumentací.

V některých případech bylo zadání z hlediska způsobu zpracování a materiálu volné, jindy bylo médium jasně dané. K důvodům, proč jsem si papír často zvolila i v situacích, kdy nebylo zadání úkolů z hlediska způsobu zpracování a volby materiálu jasně specifikované, patří např. to, že se jedná o materiál, který existuje ve velkém množství variant, přičemž každý druh papíru má jedinečné vlastnosti a je tak vhodný pro určitý typ úkolu. Některý papír je poddajný a dá se dobře muchlat, jiný je ale pevný či dobře ohebný. Pokud zvážíme vlastnosti konkrétního druhu papíru a jeho možnosti vzhledem k našemu záměru, může být papír velmi dobrým materiálem.

14.1 Reliéf – práce s papírovinou

Úkolem bylo vytvoření série reliéfů, které budou propojeny tématem a tvaroslovím. Zhotoveny měly být z papíroviny, která umožňuje vědomé tvarování v ploše bez konstrukce. Bylo také důležité propojit samostatné působení materiálu s vlastním výtvarným vyjádřením a zpracováním daného tématu. Velkou roli hrál také technický postup a jelikož byl tento úkol zadán v rámci online výuky během pandemie, nebyla práce na něm úplně jednoduchá a bez komplikací.

Před zhotovením finální podoby reliéfů bylo nejprve nutné si práci s tímto materiálem vyzkoušet a objevit způsob, který bude vhodný pro ztvárnění obsahu, který jsem chtěla vyjádřit. Jelikož jsou reliéfy vytvořeny pouze z hmoty rozvlákněného novinového papíru ve vodě bez přidání lepidla, je nutné dodržovat určitou tloušťku vrstvy materiálu a způsob přidávání hmoty. Důležité je také sušení výrobku, které musí být dlouhé a důkladné, aby

papírová hmota držela při sobě a reliéf se nerozpadl. To s sebou ale zároveň přináší i problém se zvlněním reliéfu během schnutí.

Obrázek 43: Reliéf-práce s papírovinou

14.2 Perforace – maska

Zadáním bylo vytvořit stylizovanou masku inspirovanou kubismem a africkými maskami. Bylo postaveno na práci s několika druhy papíru o různé tloušťce a struktuře, které mohly být libovolně řezány, vrstveny či perforovány. Abychom si však stále uvědomovali původní význam a účel masek a také (ač stylizované) proporce obličeje, měla být výsledná maska nositelná. Z hlediska materiálu bylo cílem objevit vlastnosti různých druhů papírů, jejich možnosti a limity.

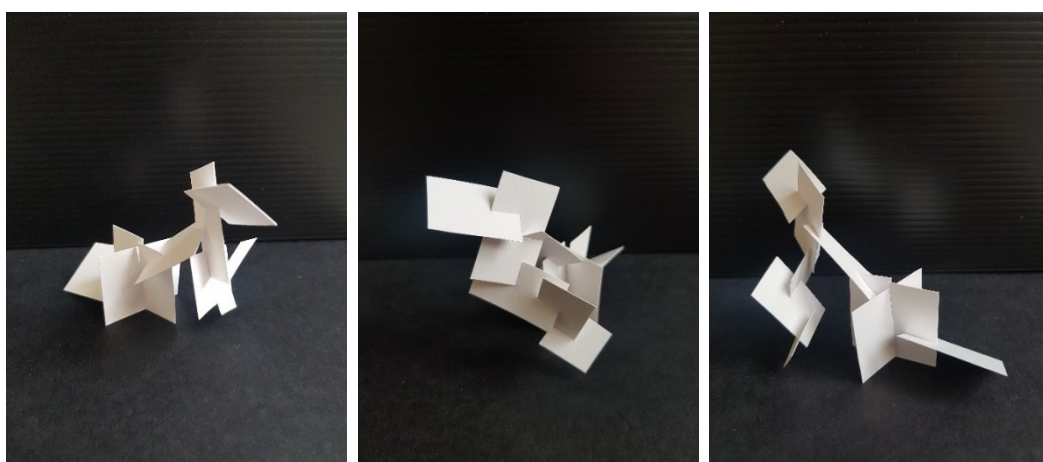
Obrázek 44: Maska – perforovaný papír

14.3 Prostorový model – trojrozměrný objekt – konstruování

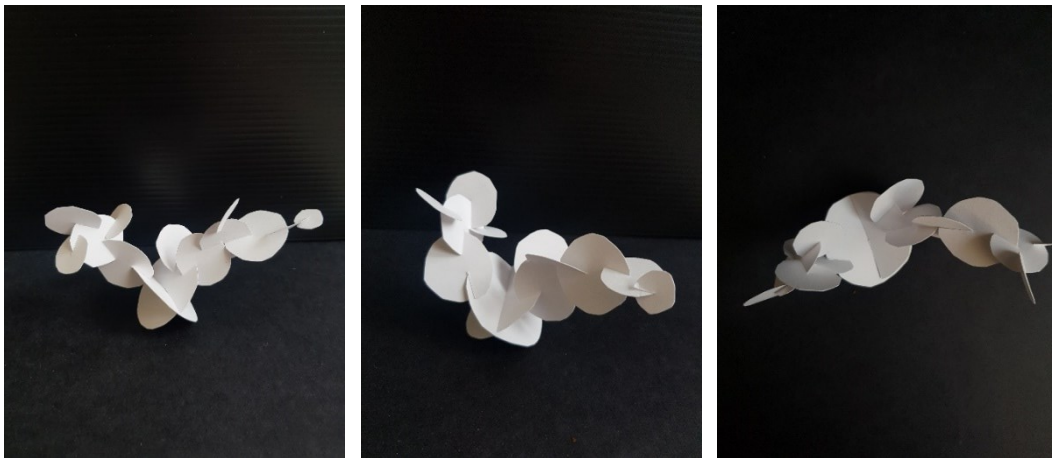
Cílem tohoto úkolu bylo vytvoření trojrozměrného objektu, ale tentokrát pomocí technik práce s plochou (prořezávání, skládání, ohýbání, lepení atd.), čímž je rozvíjeno i prostorové a konstrukční myšlení. Bylo proto nutné brát v úvahu jak vlastnosti zvoleného papíru, tak i určité fyzikální zákonitosti, aby si objekt udržel stabilitu. Během práce na tomto zadání jsem si uvědomila určitou lehkost, křehkost, ale zároveň i pevnost papíru, jelikož jsem do sebe jednotlivé části zaklesávala bez použití lepidla.

Obrázek 45: Konstruovaný objekt z trojúhelníků

Obrázek 46: Konstruovaný objekt z čtyřúhelníků

Obrázek 47: Konstruovaný objekt z kruhových tvarů

14.4 Kašírování

S kašírováním jsem se setkala několikrát, jak během hodin výtvarné výchovy, tak i v rámci zájmového kroužku a samostatné tvorby. Myslím si, že se jedná o velice variabilní výtvarnou techniku, na které si mohou žáci vyzkoušet prostorovou tvorbu. Je možné pracovat s různými druhy papírů či využívat různých konstrukcí a výtvarný úkol tak adekvátně přizpůsobit věku dětí. Já jsem vybrala ukázky dvou svých prací. V obou případech byla ke kašírování použita směs ve vodě rozmočeného papíru a tekutého lepidla, která byla nanášena na formu vymodelovanou z keramické hlíny. První práci jsem vytvářela jako samostatný projekt v rámci výtvarné výchovy na gymnáziu, druhá ukázka je z výtvarného kroužku, který jsem navštěvovala cca ve čtvrté třídě.

Obrázek 48: Kaširovaný reliéf

Obrázek 49: Kaširovaná maska

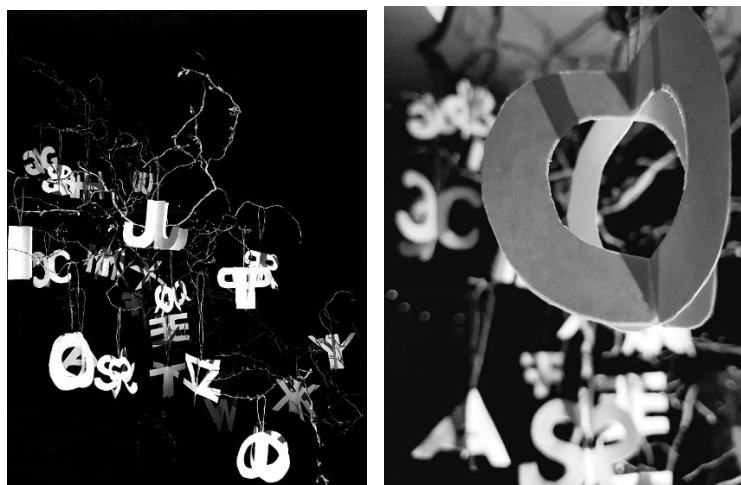
Obrázek 50: Kartonový objekt

14.5 Objekt – věž z kartonu

V tomto případě jsem využila lepenku jako materiál k vytvoření objektu. Papír byl doplněn o barevné celofánové folie, které vyplňují perforované části objektu. Zvolila jsem poměrně tvrdou lepenku, protože jsem potřebovala dosáhnout stability, jelikož je objekt poměrně vysoký. Tento úkol rozvíjí konstrukční dovednosti.

14.6 Instalace – Abeceda

Toto je další z ukázek, kdy jsem si papír ke zpracování výtvarného úkolu vybrala na základě svého uvážení. Chtěla jsem vyrobit velké množství drobných závěsných objektů (písmen), které budou tvořit jeden celek. Potřebovala jsem materiál, který bude lehký, udrží tvar a bude se s ním snadno pracovat. Vzhledem k tématu výtvarného úkolu, kterým byla abeceda, mi použití papíru přišlo vhodné i z hlediska konceptuální stránky.

Obrázek 51: Instalace

14.7 Závěsný objekt – mobil

Podobným příkladem práce s papírem je tato závěsná instalace. V tomto výtvarném úkolu je však kladen větší důraz na prostorové uskupení a určitou přesnost. Byl to jeden z úkolů, kdy bylo nutné řešit komplikace, které se během tvorby objevily a předem jsem s nimi nepočítala, proto jsem musela některé původní představy upravit s ohledem na možnosti použitých materiálů.

Obrázek 52: Závěsný objekt